

YENİ BİR «ESKİ ESERLER KANUNU» METNİ ÖNERİSİ VE GEREKÇESİ

Prof. Dr. Bilge UMAR

E.Ü. Hukuk Fakültesi Medeni Yargılama
ve İcra-İflâs Hukuku Bölümü Başkanı

«Eski Eserler Hukuku» adlı kitabımızı yayınladıktan sonra, o kitapta elden geldiğince ayrıntılı incelemesine girdiğimiz 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu'nun ne yolda değiştirilmesi gerektiğini, bu yönden hangi sonuçlara vardığımızı açık seçik ve ayrıntılı biçimde ortaya koyan bir metni, ileride çıkarılacak yeni yasanın ön tasarısı biçiminde, gerekçeli olarak hazırlamamız bizim için artık bir görevdi. Özellikle şimdi yürürlükte olan yasanın hazırlanmasına hukukçuların katılmaması ve yasayı yalnız, eski eserler alanında uzman ama hukukta uzman olmayan kimselerin hazırlaması yüzünden ortaya çıkan bazı haller nedeniyle eleştirilerimizi ortaya dökmüş iken; yeni bir EEK çıkarma hazırlıklarının süregittiğini bile bile, hukukçu kaleminden ve üstelik Türk Eski Eserler Hukukunu incelemiş bir hukukçunun kaleminden çıkma bir EEK metni önerisini gerek eski eserler uzmanlarının gerek hukukçuların değerlendirmesine sunmayışımız, EEMGM bünyesi içinde oluşturulurulecek yeni bir metnin yasalasmasından doğacak sakıncalar karşısında hiç değilse kendi sorumluluk ve görev duygumuzun suçlamalarıyla bizi karşı karşıya bırakacaktı.

İşte bu düşüncelerle, şimdi, yeni bir «Eski Eserler Kanunu» metni üzerine önerimizi ve gerekçelerini yayınlamaktayız. Bu çalışmamızın, ileride yapılacak yasa değişikliği sırasında bir hizmet ve katkısının olabileceğini umuyoruz.

Kısaltmalar

BK	Borçlar Kanunu
bkz.	bakınız
EEK	Eski Eserler Kanunu
EEMGM	Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü
f.	fıkra
GEEAYK	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
m.	madde
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MK	Medeni Kanun
MSB	Milli Savunma Bakanlığı
TCK	Türk Ceza Kanunu
VGM	Vakıflar Genel Müdürlüğü

ÖNERDİĞİMİZ METNİN SİSTEMATİĞİ

T sütunundaki sayı, o konuyu taslağımızda hangi maddenin düzenlediğini; EEK sütunundaki sayı ise aynı konuyu şimdiki EEK'nda hangi maddenin düzenlediğini gösterir.

	T	EEK
I. Eski eser kavramı	1	1,2
II. Eski eser üzerinde tasarruf yetkisi	2	3
III. Eski eserlerin korunması kuralları		
A. Genel kurallar		
1. Eski eserin bulunduğunu devlete bildirme yükümlülüğü		
a) Yükümlüler	3	4
b) Bildirme ödülü	4	47
c) Bildirme yükümlülüğüne uymamanın yaptırımı	5	49
2. İlk koruma önlemleri	6	4
3. Eski eserlerin envanterinin çıkarılması		
a) Merkez arşivi	7	—
b) Merkez arşivine gerekli bilgilerin sağlanması	8	—
c) Dokümantasyon	9	—
d) Müze envanterlerinin yayınlanması	10	—
4. Eski eserlere zarar verme yasağı		
a) İlke	11	5,6
b) Yasağın yaptırımı	12	49
5. Koruma önlemlerini almakta asıl görevli ve yetkili kuruluş	13	7
B. Taşınmaz eski eserlerin korunmasına ilişkin kurallar		

1. GEEAYK'nun görevleri		
a) Tapu kütüğüne eski eser kaydı düşülmesi	14	8
b) Koruma alanının belirlenmesi	15	9
c) GEEAYK'nun bilirkişilik tekeli	16	—
d) Mülkiyet geçirici bazı işlemlerde GEEAYK'nun onayının alınması	17	10
2. Sahipsiz ya da kamuya ait arazideki eski eserlerin kullanılması için izin alma zorunluluğu	18	11
3. Taşınmaz eski eser alanlarından sahipsiz olanların devlet mülkiyetine alınarak tapu kütüğüne yazımı. Özel mülkiyet-tekilerin kamulaştırılması	19	12
4. Taşınmaz eski eserlerin bakım ve onarımı		
a) Özel mülkiyetteki arazide bulunanlar	20	15
b) Sahipsiz arazide yahut kamu mülkiyetindeki arazide bulunanlar	21	16
c) Maliye hukuku özel kuralları	22	19
5. Bölünme yasağı	23	14
C. Taşınır eski eserlerin korunmasına ilişkin kurallar		
1. Müzelerin kurulması ve yönetilmesi		
a) Kamusal müzeler	24	21
b) Özel müzeler	25	21
2. Müze tekniği içinde sergilenmeyen derlemeler	26	21
3. Eski eserlerin yurt dışına çıkarılması yasağı	27	22,23
4. Özel mülkiyetteki taşınır eski eserlerin alım satımına getirilen sınırlamalar		
a) Eski eser ticaretinin konusu	28	25
b) Eski eser ticareti ruhsatnamesi	29	26
c) Envanter defteri tutma yükümlülüğü	30	27,30

d) Satılacak eski eseri devlete bildirme yükümlülüğü	31	28,50
IV. Kazı yapma, define arama		
A. Kavramlar	32	—
B. Kazı		
1. Devlet tekeli		
a) İlke	33	32,33,34
b) İzinsiz kazıya girişmenin yaptırımı	34	51
2. Kazının yönetimi	35	32,35, 36,45
3. Kazının süresi	36	37,38,42
4. Kazı alanı araziye sahip olanların ya da araziye kullananların yükümlülükleri ve hakları	37	39
6. Kazı yerindeki eski eserlerin güvenliğinin sağlanması	39	41
7. Buluntuların kime verileceği	40	33
8. Buluntular üzerinde yayın tekeli	41	40
9. Taşınmaz kazı tesislerinin devlete bırakılması	42	43
C. Define arama		
1. İzin alma zorunluluğu ve yaptırımı	43	46,52
2. Define araması yapılacak araziye sahip olanların ya da bu araziye kullananların yükümlülükleri ve hakları	44	—
3. Define arama çalışmalarında devlet denetimi	45	46
4. Buluntu çıkarsa bununla ilgili olarak doğacak haklar		
a) Eski eser niteliğinde buluntu bakımından	46	46
b) Eski eser niteliğinde olmayan define bakımından	47	—
c) Eski eser niteliğinde olmadığı gibi define niteliği de taşımayan buluntu bakımından	48	—
V. Son maddeler		
A. Kaldırılan yasalar	49	53
B. Yürütme görevlisi	50	55
C. Yürürlüğe giriş günü	51	54

ESKİ ESERLER KANUNU

I. Eski eser kavramı

Madde 1 - Şimdiki özellikleri bozulmadan ya da, gerekirse, eski özelliklerine kavuşturularak gelecek kuşaklara ulaştırılmasında kamu yararı bulunan her türlü mal, bu yasa anlamında eski eserdir.

Böyle bir nesne, medeni hukuk açısından, diğer bir malın tamamlayıcı parçası ya da çeşitli malların kısmen yahut tamamen birleşmesiyle oluşan ama kendisi başlı başına mal sayılmayan nitelikte olsa bile, onun eski eser sayılması engellenmez.

Taşınmaz ya da taşınır eski eserlerin ayrı mal niteliği kazanmış parçalarının da eski eser sayılabilmesi, bu yasadaki eski eser tanımlamasının kapsamı içine girmesine bağlıdır. Bir eski eserin parçalarından olup da tek başına korunmasında kamu yararı bulunmayan mal dahi, eski eserin kısmen de olsa yeniden kurulmasına yarayabilecekse, korunmasında kamu yararı bulunan mal sayılır.

Her biri kendi başına eski eser olan malların oluşturduğu bütünlüklerin, aynı bütünlük içinde korunması temel ilkedir.

Gerekçe

Taslaktaki m. 1, herhangi bir ilke değişikliği getirmemektedir. Şimdiki EEK m. 1 ve 2 çerçevesinde de tıpatıp aynı sonuçlara varmak gerekir (bkz. EEH kitabımızda § 3). Ancak, şimdiki EEK m. 1 ve 2'nin ifadesi şu yönlerden sakıncalı görülerek taslaktaki m. 1 önerilmektedir :

1. Şimdiki EEK m. 1 f. I, eski eser kavramını yeterince başarılı yolda tanımlamamaktadır (bkz. EEH kitabımızda § 3 I 2).

2. O fıkrada, «taşınır ve taşınmaz mallara» deyişinden sonra, «ve aynı nitelikteki her türlü belgeye» sözlerinin yer alması gereksizdir, çünkü belge de bir maldır.

3. Şimdiki EEK m. 1 f. II, taşınmaz eski eserlerin örneklerini; f. III de, taşınır eski eserlerin örneklerini, upuzun birer liste halinde saymaktadırlar. Oysa, çağdaş yasama tekniğinde, maddeler, kendi kapsamına giren durumların böyle upuzun listesini vermez, hatta örnek vermekten bile olabildiğince kaçınır. Örnekler, listeler, öğretici yapıtlarında verilir.

4. Şimdiki EEK m. 1'de daha sonraki fıkralar, eski eserlerin anıt, külliye, sit gibi bir takım türlerini tanımlamaktadır. Bu türlerin ya-

sada tanımlanmasının herhangi bir gereği yoktur. Kaldı ki, verilen tanımlamalar zaten genel kültürü sağlamca olan herkesin bileceği şeylerdir. Üstelik, yasa bu tanımlamalarda birtakım yanlışlar yapmıştır (örneğin, anıt tanımlamasındaki yanlışlık için bkz. EEH kitabımızda s. 62-63'de f; sit tanımlaması da yalnız Fransızca bilenlerin anlayabileceği bir ifadeyle yapılmıştır, bkz. EEH kitabımızda s. 47-48'de b).

5. Şimdiki EEK m. 1'de ifade açısından, yukarıda No. 2'de belirttiğimiz dışında da bazı «haşiv»'ler vardır, ifade yanlışları vardır, örneğin, EEH kitabımızda s. 52'de ilk 8 satıra, s. 53 başında ilk 9 satıra, s. 56'da satır 16-22'ye bkz.

6. Şimdiki EEK m.2 f.I'in «etnografya eseri» kavramını tanımlaması gereksizdir ve sanki etnografya denen bir bilim, bu bilimle uğraşan kişiler yokmuş da «etnografya eseri» kavramının tanımlamasını bu yasa yapmak zorunluluğuna düşülmüş gibi bir tutumun ürünüdür.

Diğer yandan, etnografya eserleri arasında sanat tarihini ilgilendirenlerin EEK anlamında eski eser sayılacağını söyleyen şimdiki EEK m.2 f.II fazla dardır. Etnografya eseri niteliği taşıyan mallar içinde dahi hangisinin EEK anlamında ve kapsamında eski eser sayılacağını taslağımızdaki eski eser tanımlamasına bırakmak bize doğru görünüyor.

II. Eski eser üzerinde tasarruf yetkisi

Madde 2 - Taşınmaz eski eser, bulunduğu arazi kimin mülkiyetinde olursa olsun, devletin hüküm ve tasarrufundadır. Taşınmaz eski eser, bir arazi parçasının kendisi ise, arazi üzerindeki mülkiyet hakkına dayanan yetkilerin kullanılması ancak bu yasa çerçevesinde olabilir.

Taşınır eski eserlerden, Türkiye Cumhuriyeti ülkesinde olup da üzerinde mülkiyet kurulmamış bulunanların tümü; o arada, ileride ortaya çıkarılacaklar, devletin hüküm ve tasarrufundadır. Taşınır eski eser sahipli bir taşınmaz malın tamamlayıcı parçasına dönüşmüşse, yine aynı kural yürür.

Türkiyede bulunmuş olduğu halde taşınır eski eser üzerinde eski hukuka göre kurulabilmiş mülkiyet hakkı ve bu hakkın özel hukuk kuralları çerçevesinde başkalarına geçişi, geçerlidir. Ancak, eski eser sahibinin mülkiyet hakkına dayanan yetkilerini kullanması, bu yasanın getirdiği sınırlamalara bağlanmıştır.

Gerekçe

Taslaktaki m.2, herhangi bir ilke değişikliği getirmemektedir. Şimdiki EEK m.3 çerçevesinde de tıpatıp bu sonuçlara varmak gerekir (bkz. EEH kitabımızda §. 4). Ancak, şimdiki EEK m. 3'ün ifadesi şu yönlerde sakıncalı görülerek taslaktaki m.2 önerilmektedir:

1. Şimdiki EEK m. 3, «eski eserler devletin malıdır» diyor. Bu deyiş, yanlış anlamalara ve uygulamalara yol açabilecek niteliktedir. Özellikle, devletin, üzerinde taşınmaz eski eser bulunan, diyelim tarihsel bir konak bulunan arazinin sahibi yurtdaş karşısındaki yetkilerini açıkça belirtmemektedir. Bunun gibi, arazinin kendisi eski eser ise, örneğin önemli bir savaşın yapıldığı yer ve o yüzden de tarihsel sit ise, arazi üzerinde özel mülkiyet kurulamayacağı, kurulmuşsa geçersiz kalacağı görünüşünü doğurmaktadır.

2. O deyiş, diğer yandan, devletin, kendi elindeki örneğin müzelerdeki eski eserler üzerinde mülkiyet hakkına sahip bulunduğu görünüşüne de yol açmıştır. Oysa, devlet, böyle eski eserler bakımından, genellikle mülkiyet hakkının malike sağladığı yetkilerin hemen hemen hiç birine sahip değildir ve o yüzden, böyle eski eserler üzerinde gerçek anlamda bir mülkiyet hakkı yoktur.

III. Eski eserlerin korunması kuralları

A. Genel kurallar

1. Eski eserin bulunduğunu devlete bildirme yükümlülüğü

a) Yükümlüler

Madde 3 - Taşınır ya da taşınmaz bir eski eser bulan kişi, bunu, bulma gününden sonraki 10 gün içinde, en yakın müzeye ya da köy yahut mahalle muhtarına bildirmek yükümlülüğündedir.

Her türlü arazinin gerek malikleri gerek malik olmayan kullanıcıları da, o arazi içinde bir eski eserin bulunmuş olduğunu öğrendiklerinde, bunu, öğrenme gününden sonraki 10 gün içinde, en yakın müzeye ya da köy yahut mahalle muhtarına bildirmek yükümlülüğündedir.

Bildirme yükümlülüğü bulunan kişilerden birinin bu yükümlülüğü yerine getirmiş olması, diğerlerinin yükümlülüğüne son verir.

Bulanların yahut maliklerin yahut kullanıcıların birden çok olması hâlinde, her biri bildirme yükümlüsüdür.

Gerekçe

Taslaktaki m.3, şimdiki EEK m.4 f. I ve II kurallarını küçük değişikliklerle aktarmaktadır. Değişiklikler şuradadır :

1. «Yeniden bulanlar» yerine yalnız «bulan kişi» denmiştir; nedeni için bkz. EEH kitabımızda s.82 satır 8-11.

2. Şimdiki kural, arazi mâlik ve zilyedlerine n e k o n u d a bildirme yükümlüğü getirildiğini başarılı biçimde belirtememektedir. Şimdiki metinde, eski eser öteden beri arazide bulunuyor ve varlığı o çevrede biliniyor da olsa «böyle bir eserin varlığından yeni haberdar olan» malik ve zilyedler bildirim yükümlülüğü altında sayılmışlardır ki, biz bunu doğru bulmadık. Çünkü, örneğin, kiracı olarak geldiği evde bahçenin kuyu bileziği taşının bir ilkçağ yazıtından bozma olduğunu gören kişi, taşın varlığı çevrede herkesce bilindiği için, taşın varlığını devlete bildirmesi gerektiğini akıl edemeyecek, sezecektir; oysa bildirme yükümlülerinin bu yükümlülüğü yerine getirmemesinin yaptırımını çok ağırdır.

Bizce, yurt yüzeyinde öteye beriye dağılmış olup varlığı çevre halkınca bilinen ama EEMGM örgütünün bilgisine varmamış olan taşınır ya da taşınmaz eski eserlerin saptanmasını, başka bir sistem içinde gerçekleştirmeye çalışmalıdır. O başka sistem, EEMGM örgütüne yönlendirilecek ve merkez arşivinde Türkiye'deki tüm eski eserler için envanter kütükleri düzenlenmesi için değerlendirilecek, yurt çapında bir tarama çalışmasıdır. Taslağımızda m.7 ve 8 bu konuya değiniyor.

3. Şimdiki kural, en yakın müzeye ya da köylerde muhtarlara; bucak, ilçe ve illerde en yüksek mülkiye amirlerine; buluntu askeri bölgede çıkarılmışsa komutana bildirim yapılmasını buyurmaktadır. Biz, dağınıklığı ve işi uzatıcı, karıştırıcı yazışmaları önlemek için «en yakın müzeye ya da köy yahut mahalle muhtarına» bildirim yapılmasını doğru bulduk.

b) Bildirme ödülü

Madde 4 - Bildirme yükümlülüğünü süresi içinde yerine getiren kişiye, Ödül Yönetmeliği kurallarına göre ödül verilir.

Bulan kişi kendi bildirme yükümlülüğü süresi içindeyken arazinin malik yahut kullanıcısı tarafından bildirme yapıldığı takdirde, ödül, bulanla bildirme yapan arasında eşit olarak paylaşılır. Şu kadar ki, bulan kişinin bulduğunu devletten saklamak niyetinde olduğunu gösteren belirtiler varsa, bulan, böylece ödül payı almaktan yoksun kalır.

Bildirme yükümlülüğü, yükümlülerce yerine getirilmediği takdirde, devletin bu buluntudan bilgi sahibi olmasını sağlayan kişi, bildirme ödülünü alır. Bir bildirme üzerine ya da bildirme olmaksızın, eski esere zarar verici durumların ortaya çıkması devlet görevlilerince engellenmiş ise, hangi koşullarda devlet görevlilerine ne tutarda ödül verileceği de Ödül Yönetmeliğinde belirtilir.

Ödüle hak kazandıran işi yahut bildirmeyi birden çok kişi yapmışsa; yapan tek kişi olsaydı onun alacağı ödül, birlikte yapanlara paylaştırılır.

Gerekçe

Taslaktaki m.4, şimdiki EEK m.47'nin karşılığıdır, fakat bazı yönlerden ona göre farklıdır:

1. Şimdiki kurala göre, yalnız taşınır eski eser için bildirme yapan ödül verilir. Buna karşılık, taşınmaz eski eser buluntusu için bildirme yükümlülüğü vardır ama bildirme ödülü yoktur. Bu ayırım hem haksızdır, hem sakıncalıdır (bkz. EEH kitabımızda s.87'de f). Biz, taslakta o ayırımın kaldırılmasını öngördük, öyle bir ayırım yapıcı deyiş kullanmadık.

2. Şimdiki yasada m.47 f.I, bildirmenin, m.4'de yazılı kişilere yapılması hâlinde ödül alınacağını söylüyor. Bildirme yükümlülüğünü aracı kullanarak yapılmasına hiçbir engel yoktur. Bu yüzden, kendilerine yapılmış bildirimi asıl yerine ulaştırması doğal olacak, üstelik gerek şimdiki yasada m.4f.III'de gerek bizim taslağımızda m.6'da bunu yapmakla görevli sayılmış diğer kamu görevlilerine (Belediye Başkanına, köy jandarma karakol komutanına, köy öğretmenine vb.) bildirme yapılması halinde de, bildirme, yerine yapılmış sayılmalıdır ve bildirme yapan, ödüle hak kazanmalıdır. Şimdiki yasa çerçevesinde bile varılması gereken sonuç budur (bkz. EEH kitabımızda s. 85 No.7). Biz, duraksamayı önlemek için, taslağımızda m.4.f.I'de, «Bildirimini şu makamlara yapılması halinde ödül alınır» yollu deyiş kullanmayıp, «Bildirme yükümlülüğünü süresi içinde yerine getiren kişiye» demekle yetindik.

3. Şimdiki yasa, verilecek ödülü, 26.12.1931 günlü, 1905 sayılı «Menkul ve gayrimenkul emval ile bunların intifa haklarının ve daimi vergilerin mektumlarını haber verenlere verilecek ikramiye hakkında kanun» m.1'den aktarılan oranlar göstererek, düzenlemektedir. Biz ödül tutarının belirlenmesini yönetmeliğe bırakmayı uygun görüyoruz. Çünkü yasa, ayrıntılarla uğraşmaz. Oysa, ödül tutarının çeşitli olasılıklara göre ayrı ayrı belirtilmesi, ayrıntısal bir iştir. Üs-

telik, bizim taslağımızda öngörüldüğü üzere, yasa yönetmeliğe yollama yaparsa, yönetmeliğin bu konuda daha da ayrıntılara inmesi ola-nağı doğacaktır.

4. Taslakta m.4 f.II kuralı olarak getirdiğimiz kuralın ilişkin ol-duğu sorun, şimdiki yasada çözümlenmemiştir. Tersine şimdiki ya-sa çerçevesinde, bulanın suskun durması hâlinde malik ya da kulla-nıcı bildirme yaparsa, eğer bulanın bildirme yükümlülüğü süresi he-nüz dolmuş değil idiyse, hem bildirme yapanın ödül alamaması (bkz. EEH kitabımızda s.83'de e), hem de bulanın ödül alamaması (bkz. EEH kitabımızda s.84'de g) sonucuyla karşılaşılacaktır. Biz, taslakta m. 4 f. II kuralında belirtilen çözümü âdil gördük.

5. Taslağımızda m.4 f.III kuralı şimdiki EEK m.47 f.II kuralına uygundur, yalnız şimdiki yasa yine 1905 sayılı yasadan esinlenmekte ve ödül tutarı için ona yollama yapmaktadır. Biz yine konuyu Ödül Yönetmeliğine bırakmayı doğru gördük. Diğer yandan, şimdiki ku-ral, bildirilmemiş eski eseri «yakalayan» (?) kamu görevlilerine ödül verilmesinden söz etmektedir ki, biz kamu görevlilerinin kendi görev-lerini yapmaktan dolayı mutlaka ödül almasını yerinde bulmadık ve onların ödül alma koşullarının ayrıca belirtilmesi gerektiğini düşün-dük, bunu da yönetmeliğe bırakmayı uygun bulduk.

6. Taslağımızda m.4 f.IV, şimdiki EEK m.47 f.III'ün öz yönünden aynıdır, yalnız ifade bize daha uygun görünen yolda değiştirilmiştir.

c) Bildirme yükümlülüğüne uymamanın yaptırımı

Madde 5 - Bildirme yükümlülüğünü yerine getirmeyenler bir yıl-dan iki yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

Şu kadar ki, bulunan yapıtın devlete bildirilmesi gerektiğini bile-miyecek durumu olan kişiye bu suçtan dolayı ceza verilemez.

Okuma yazma bilen kişi, yukarıdaki kuraldan yararlanamaz.

Sürenin zorunlu nedenlerle geçirilmiş olması durumunda, engel-leyici neden geçerli kaldıkça sürenin işlemekten ahkonduğu kabul edilir.

Bildirme geç yapılmış olmakla birlikte, bu gecikmeden dolayı bir zarar ya da zarar tehlikesi doğmamış ise, ceza verilmez.

Gerekçe

Taslağımızdaki m.5'in konusunu şimdiki EEK m.49 düzenlemek-tedir. Bizim önerdiğimiz madde, bundan önemli ölçüde ayrılıyor. Şöyle ki:

1. Herşeyden önce, EEK m.49, süre içinde bildirim yapma konusunda EEK m.4'ün öngördüğü yükümlülüğün yerine getirilmemesi suçu ile, EEK m.5'de sözü edilen çok daha ağır sonuçlu bazı davranışları, örneğin eski eseri tümüyle parçalamayı, aynı ceza ile cezalandırmaktadır. Bunun adaletsizliği ortadadır. Biz, sırf bildirim yapma suçu için iki yıldan beş yıla kadar değil, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezasının adaletli olabileceği düşüncesindeyiz.

2. EEK m. 49, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla birlikte 5.000 liradan 20.000 liraya kadar ağır para cezasının verilmesini de buyuruyor. Biz, böylesine bir hapis cezasının yanında para cezası verilmesine gerek olduğunu sanmıyoruz. Kaldı ki, devletin, bildirim yapılmamasından dolayı bir zarar doğmuşsa, haksız fiile ilişkin genel kural (BK m.41) çerçevesinde hukuk mahkemesi kararıyla tazminat almasına engel yoktur.

3. Taslağımızda m.5 f.II'de önerdiğimiz kural, şimdiki yasada açıkça yer almış olmamakla birlikte, şimdiki yasa çerçevesinde de aynı sonuca ulaşmak gerektiği inancındayız (bkz. EEH kitabımızda s.82 sonu - s.83 başı). Yine de, kuralı açıkça belirtmekte yarar vardır. Kuralın kötüye kullanılmaması için, buna, taslakta m.5 f.III'de belirtilen sınırlamanın getirilmesi uygun görülmüştür. Belirtmeli ki, o fıkra, okuma yazma bilmeyenlerin mutlaka f.II'den yararlanacağı anlamında değildir.

4. Taslağımızda m.5 f.IV ve f.V'deki kurallar da, şimdiki yasada açıkça yer almış olmamakla birlikte, bugün bile geçerli çözümü yanıltmaktadır (EEH kitabımızda s.83'de c ve d). Yine de, kuralı açıkça belirtmekte yarar vardır.

2. İlk koruma önlemleri

Madde 6 - Bir bildirim üzerine ya da başka yoldan, eski eserin bulunduğunu öğrenen her kamu görevlisi, eski eserin korunması için gerekli olup kendi yetkisi içinde bulunan önlemi hemen almakla ve gerekiyorsa daha etkin önlem alınması için yetkili makama başvurmakla yükümlüdür.

Kamu görevlisi, ayrıca, alınmış bulunduğu takdirde ilk koruma önlemlerini de açıklayarak, gecikmeden en yakın müzeye yazılı bildirim yapmakla yükümlüdür.

Müzeye bildirim yapılmış olması, kamu görevlisinin birinci fıkradaki yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Gerekçe

Taslağımızda m.6, şimdiki EEK m.4 f.III kuralına, çoğu genişletici nitelikte birkaç değişiklik getirmektedir:

1. Önce, kamu görevlisinin, ihbar olmaksızın eski eserin bulunduğunu öğrenmesi hâlinde de önlem alma ve bildirim yapma yükümlülüğünün bulunduğu açıklanmıştır.

2. Yükümlülük, şimdiki yasaya göre, ihbar üzerine, muhtarlara, mülkiye amirlerine, komutanlara; ayrıca, ihbar olmasa bile, «ilgili makamlara» düşmektedir. Önerilen yeni metinde, yükümlülük her kamu görevlisine yüklenmiştir ve böylece, «ilgisiz» kamu görevlisi olamayacağı belirtilmiştir.

3. Kamu görevlisinin, örneğin köy öğretmenin, etkin önlemler alınması için başka makama (örneğin, köy jandarma karakol komutanına) başvurmasını gerektirecek durum varsa, onun yalnız müzeye bildirim yapmakla yükümlülüğünü yerine getirmiş olmayacağı, f.I sonunda vurgulanmıştır.

4. Taslakta f.II kuralı şimdiki yasada, m.4 f.III'de de vardır. Yalnız orada, doğrudan doğruya ilgili Bakanlığa bildirim yapılması zorunlu imiş gibi bir ifade kullanılmıştır; biz, «en yakın müzeye» denmesini uygun gördük. Çünkü, bildirim oraya yapılması, Bakanlıktan EEMGM'ne, oradan müzeye bildirim yapılması gibi işi uzatıcı yazışmaları gereksiz kılacaktır. Ayrıca, taslağımızda, bu bildirim için şimdiki yasanın öngördüğü, başlangıcı belli olmayan on günlük süre kaldırılmış, yerine «gecikmeden» denmiştir. Açıktır ki, gerek bu «gecikmeden» sözcüğü, gerek taslağımızda f.I'deki «hemen» sözcüğü, «mutlaka o saatte» anlamına gelmez.

5. Taslaktaki f.III, şimdiki EEK m.4 f.III çerçevesinde de geçerli olan çözümü açıkça belirtmek ve kamu görevlilerini uyarmak amacını güdüyor.

6. Şimdiki EEK m.4 f.III'ün son cümlesi tamamen gereksizdir (bkz. EEH kitabımızda s.85 No.8). Bu yüzden, taslağımızda, ona yer verilmemiştir.

3. Eski eserlerin envanterinin çıkarılması

a) Merkez arşivi

Madde 7 - EEMGM bünyesi içinde Envanter Bölümü, Türkiye'deki tüm eski eserlerin koruyucu envanteri ile bilimsel envanterini içeren merkez arşivini kurmanın ve geliştirmenin görevlisidir.

Gerekçe

Bu maddenin gerekçesi, Taslaktaki m.8'in gerekçesi ile birlikte, aşağıda verilmektedir.

b) Merkez arşivine gerekli bilgilerin sağlanması

Madde 8 - Merkez arşivinin kurulması ve geliştirilmesi çalışmalarının, kimlerin katkısıyla nasıl yürütüleceği, özel yönetmeliğe ya da yönetmeliklere göre belirlenir.

Gerekçe

Türkiyenin neresinde hangi taşınmaz ya da taşınır eski eserlerin bulunduğunu belirten bir merkez arşivinin kurulması ve geliştirilmesi, devletin en zorunlu bir görevidir. Bu görevin şimdiye kadar yerine getirilmemiş olması, bağışlanmaz bir eksiklik ve pek çok sıkınca yaratmaktadır.

İTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Enstitüsü'nün 19-20 Haziran 1975'de düzenlediği «Tarihi çevrenin korunması semineri»nde, mimar, arkeolog, müzeci vb. uzmanlar, böyle bir merkez arşivinin kurulmasındaki zorunluluğa değinmişler ve bu işin gerçekleştirilmesindeki güçlüklerin nasıl aşılabileceği konusunda çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Seminere sunulan bildiriler ve seminerdeki tartışmalar, adı geçen enstitü tarafından yayınlanmıştır.

c) Dokümantasyon

Madde 9 - EEMGM Envanter Bölümü, bilimsel envanter kütüklerinin hazırlanmasına yardımcı olacak dokümantasyonu da derler. Bu arada, gerek Türkiyedeki eski eser bölgeleri ve oralardaki eski eserler üzerine bilgi veren her türlü yapıt, gerek Türkiyedeki belli bazı eserler üzerine bilgi veren her türlü yapıt, bibliyografya uzmanlarının katkısıyla, saptanır ve yeni yayınlar izlenir. Bu yayınların elde edilmesine ve EEMGM Merkez Kitaplığında bulundurulmasına çalışılır.

Türkiyedeki her türlü eski eserin fotoğrafının sağlanarak ilgili envanter yaprağına eklenmesi çalışmaları da aynı Bölüm tarafından yönetilir.

Gerekçe

Bu madde, EEMGM örgütünü, kendi bünyesi içinde bilimsel çalışma yapabilecek olanaklarla donatmak amacını gütmektedir.

Gerçekten, günümüzde örgüt elemanları bu olanakların eksikliği yüzünden büyük sıkıntı çekmekte, müzelerde sergilenen yapıtlara ilişkin müze rehberleri, hatta müzede yapıtın yanında bulundurulması gereken açıklama yazıları hazırlanamamaktadır. Bölgesel kazı yürüten örgüt görevlileri, kazıda kendilerine yardımcı olacak,

o ören yerine ilişkin bibliyografyayı saptayamamanın, saptayabildikleri kadarını ise bulamamanın acısını yaşamaktadırlar.

d) Müze envanterlerinin yayınlanması

Madde 10 - Her müze, sergilenen eserlerinin envanter kaydı özeti, resimli olarak ve müze rehberi niteliğiyle; sergilenmeyen eserlerinin envanter kaydı özeti de resimsiz broşür hâlinde hazırlar ve yayınlar.

Yayının EEMGM bütçesindeki ödenekle gerçekleştirilmesi zorunlu değildir.

Bu madde gereğince yayınlanacak yapıtı hazırlamak üzere hangi isteklilere izin verilebileceği, istekli birden fazla olursa hangi çözüme gidileceği, istekli çıkmazsa kimin ya da kimlerin görevlendirileceği gibi, uygulamaya ilişkin sorunlar özel yönetmelikle düzenlenir.

Gerekçe

Bu maddenin gerekçesi hakkında bk. EEH kitabımızda s.115-116'da No.4.

4. Eski eserlere zarar verme yasası

a) İlke

Madde 11 - Kimin mülkiyetinde olursa olsun eski eserlere zarar vermek ya da onların eski eser olarak özelliklerinin korunmasını tehlikeye düşürücü davranışlarda bulunmak yasaktır.

Tarihsel kent kalıntıları arasında oturulması, ören alanı içinde tarım yapılması, eski eser niteliğindeki taşınmazın onarılması gibi, eski eserlere zarar görme tehlikesiyle karşılaşılacak işlerden hangilerinin, hangi makamlarca izin verilerek ve hangi güvenlik önlemleri alınmak koşuluyla yapılabileceği, özel yönetmelikle ya da yönetmeliklerle belirlenir.

İmar yasaları gibi özel yasalardaki, bu konuya değinen kurallar saklıdır.

Gerekçe

Taslağımızdaki m. 11 f.I, şimdiki EEK m. 5 f. I'deki ve m. 6'daki kuralı yansıtmaktadır. Yalnız, şimdiki m. 5 f. I, eski eserlere zarar verebilecek davranışların örneklerini hayli uzun bir liste halinde sıralamış olduğu halde, böyle listelerin çağdaş yasama tekniğinde yeri olmadığından, gerek o listedeki davranışları gerek listelenmemiş daha nice örneği kapsayacak soyut bir deyişin, «... onların eski eser ola-

rak özelliklerinin korunmasını tehlikeye düşürücü davranışlarda bulunmak yasaktır» deyişinin taslağa konması yeterli görülmüştür.

Taslakta m.11 f. II, şimdiki EEK m.5 f. II kuralı ile, m.5 f. I içinde ki «GEEAYK mütalâasına dayanmak kaydıyle MEB'nın izni olmadan onarmak... yasaktır» deyişinin karşılığıdır. Burada da ifadenin biraz kısaltılması ve soyutlaştırılması yoluna gidilmiştir.

Taslakta m. 11 f. III, diğer birtakım yasalarda da konuya değinen özel kurallar bulunduğunu anımsatmak amacı güdüyor (özellikle 6785 sayılı İmar Kanunu'na 1605 sayılı yasa ile eklenen Ek Madde 6 ve 8; bkz. EEH kitabımızda s. 16-17).

b) Yasagın yaptırımı

Madde 12 - Yukarıdaki maddeye uymayanlar, iki yıldan beş yıla kadar hapisle cezalandırılırlar.

Suç işleyenler, eski eserlerin korunmasına katkısı bulunacak kamu görevlerindeki kişilerse, verilecek ceza bir kat arttırılır.

Şu kadar ki, zarar verdiği ya da zarar görme tehlikesine düşürdüğü nesnenin, korunması gerekli bir eski eser olduğunu bilemeyecek durumu bulunan kişiye bu suçtan dolayı ceza verilemez.

Okuma yazma bilen kişi, yukarıdaki kuraldan yararlanamaz.

Gerekçe

Taslakta m. 12, şimdiki EEK m. 49 kuralını yansıtmaktadır. Ancak :

1. Bu kadar ağır bir hapis cezasının yanında para cezası bize gerekli görünmemiştir.

2. Taslakta f. II'de, şimdiki EEK m. 49'un tersine, «Suçu işleyenler eski eserlerin korunmasında görevli kişiler ise» denmemiş, daha kapsamlı bir deyiş kullanılmıştır. Bu deyiş çerçevesinde, örneğin bir jandarma karakol komutanının İvriz Anıtını hedef tahtası yerine kullanıp Warpalawas'ın burnunu kırması gibi durumlarda, suçluya iki kat ceza verilecektir.

3. Taslağımızdaki f. III ve IV, şimdiki yasada yoktur; bu konuda, yukarıda m. 5 gerekçesine bkz.

5. Koruma önlemlerini almakta asıl görevli ve yetkili kuruluş

Madde 13 - Her kimin mülkiyetinde, yönetiminde, kullanımında olursa olsun, her türlü eski eserin korunmasını sağlamak için gerekli önlemleri almak yahut aldırarak ve bu yönden denetimde bulunmak, EEMGM'nün görev ve yetkisindedir.

GEEAYK'nun görev ve yetkilerine ilişkin kurallar saklıdır.

Eski eserlerin korunması için EEMGM ya da GEEAYK tarafından belli önlemler alması, işlemler yapması istenen kamu görevlilerinin buna uymamaları, görevi savsaklama suçu sayılır ve suçlu, TCK'nun 230 uncu maddesindeki cezalarla cezalandırılır.

Gerekçe

Taslakta m.13, şimdiki EEK m.7'deki kuralı yansıtmaktadır. Ancak:

1. Taslağımızda MEB denmeyip EEMGM denmiştir. Çünkü, şimdiki yasada da MEB denirken kastedilen, yasanın çıktığı sırada EEMGM'nün MEB'na bağlı olması dolayısıyla, EEMGM idi. EEMGM'nün bağlı olduğu Bakanlık sık sık değiştiği için biz taslağımızda hiçbir yerde EEMGM'nün bağlı olduğu Bakanlığın sözünü etmedik ve daima EEMGM'nü doğrudan doğruya andık.

2. Şimdiki yasada m. 7 f. II ve f. III, MSB kullanımında bulunan ören alanlarına, taşınmaz ya da taşınır eski eserlere EEMGM karıştıracakmış, keza VGM elindeki eski eserlere EEMGM karıştıracakmış gibi izlenim uyandırdığından bu fıkralara taslağımızda yer verilmemiştir.

3. Taslağımızda f.III, şimdi dahi TCK m.230 karşısında geçerli olan çözümü belirtiyor; EEMGM'nün muhataplarını uyarmak amacını güdüyor.

B. Taşınmaz eski eserlerin korunmasına ilişkin kurallar

1. GEEAYK'nun görevleri

a) Tapu kütüğüne eski eser kaydı düşülmesi

Madde 14 - Taşınmaz eski eserler, EEMGM'nün uzman kişilerden oluşturacağı tesbit kurulları tarafından saptanır ve türü, nitelikleri belirlenir. Taşınmaz eski eserin saptanmasına ilişkin karar GEEAYK onayından geçirilerek, ilgili taşınmazın tapu kaydına beyanlar hanesine «Eski eserdir» diye yazılır.

GEEAYK onayından geçen karar, Resmî Gazete ile ilân olunur. GEEAYK, bu kararların sicilini tutar.

Gerekçe

Taslakta m.14, şimdiki EEK m.8'i yansıtıyor. Değişiklikler şu yönlere:

1. Bir önceki maddenin gerekçesinde belirttiğimiz nedenlerle, MEB demektense doğrudan doğruya EEMGM demeyi yeğ tuttuk.

2. Tesbit kuruluna, turizm alanında uzman kişilerin de katılmasını şimdiki yasa zorunlu görmektedir. Biz bunu zorunlu saymadık ve konuyu, EEMGM'nün takdirine bıraktık.

3. Biz, yalnız «tescil ve ilân olunur» demektense, «...Resmî Gazete ile ilân olunur. GEEAYK, bu kararların sicilini tutar» demeyi daha yerinde gördük. Zaten, ilân şimdi de Resmî Gazete ile yapılmaktadır.

4. Biz, şimdiki EEK m.8 cümle 2'de sözü edilen görüş alma zorunluluğunu yerinde bulmadık. Çünkü taşınmaz eski eseri kullanan devlet dairesinin, o taşınmaz mal eski eser midir konusunda görüş savunmaya yetkisi olamayacağı halde, sırf bina elden gitmesin, kullanma yetkisi kısıtlanmasın diye itiraz yolu görüş öne süreceği baskın olasıdır.

b) Koruma alanının belirlenmesi

Madde 15 - Yukarıdaki maddeye göre tescil işlemi yapılacak olan eski eserlerin çevresinde bir koruma alanı bırakılması gerekiyorsa bu alanın belirlenmesi ve ayrıca, koruma alanı içinde ne gibi önlemlere uyulması gerektiğinin karara bağlanması, GEEAYK'nun görevidir.

Bu görev gereğince verilmiş kararlar, kent planlarının düzenlenmesinde bağlayıcıdır. Kent planları bunlar göz önünde tutularak düzenlenir ve düzenlenmiş olanlar da bu kararların gereğine uyularak değiştirilir.

Gerekçe

Taslakta m.15 f.I şimdiki EEK m.9'un hemen hemen aynıdır. Değişiklik yalnız ifadeye ilişkindir. O arada, «bu sahalar içinde inşaat ve tesisat yapılıp yapılmayacağı konusunda karar alma» demektense, «koruma alanı içinde ne gibi önlemlere uyulması gerektiğinin karara bağlanması» deyişini kullanmak daha kapsamlı ve amaca daha uygun görülmüştür. Gerçekten, karara bağlanması gereken, yalnız inşaat ve tesisat yapılıp yapılmayacağı değildir; örneğin, inşaat yapılacaksa bunun nerede yapılacağı, yüksekliğinin en çok ne kadar olacağı, dış görünüşünün nasıl olacağı gibi konularda karar alınması da gereklidir.

yandan, şimdiki uygulamada, inşaat yapılıp yapılmayacağı arda karar, ancak bir başvuru ve istek geldiğinde alınıyor. Ya gerek kalmadan koruma alanı düzenlenmesine ilişkin il- elirtilmesi çok daha yerindedir. O nedenle, taslağımızda isi ... aittir» denmemiş, «... görevlidir» demek uygun görül-

ğımızda m.15 f. II, şimdiki EEK m. 13 f. II ve III'ün değindiği ilişkindir, fakat bu sonuncuların tersine GEEAYK kararının cılığını belirtmektedir. Böylece, yasanın bir çelişkisi ya da ye- ği ortadan kaldırılmış olacaktır. Çünkü, şimdiki EEK m. 9 çer- de de varılması gereken sonuç böyle iken, EEK m. 13 f. I ve), GEEAYK kararının bağlayıcılığı belirtilmemiştir.

GEEAYK'nun bilirkişilik tekeli

Madde 16 - Bir arazinin üzerinde ya da içindeki yapı ve benzeri- şınmaz eski eser niteliğinde olup olmadığının mahkemeye bir örün olarak çözümlenmesi gerektiğinde, mahkeme, bu konuda AYK'nca daha önce karar verilmemişse, karar vermesi için, adı n kurula başvurmak zorundadır.

GEEAYK'nun, bir taşınmazı eski eser olarak belirten kararları, ri yargı kararıyla iptal edilmedikçe, mahkemeleri ve herkesi bağ- . GEEAYK kararlarına karşı açılan iptal davalarında bilirkişilik revi, EEMGM'nün bir yıl boyunca bu görevi üstlenmek üzere oluş- ıracağı on kişilik uzmanlar kurulunun tekelindedir.

Gerekçe

Bu madde, şimdiki yasada yoktur. Bunu önerirken dayandığımız gerekçeler için bkz. EEH kitabımızda s. 96 No. 9 ve s. 151-159, özellikle orada s. 155-159.

d) Mülkiyet geçirici bazı işlemlerde GEEAYK'nun onayının alın- ması

Madde 17 - Gerek sahipsiz olan, gerek kamu hukukuna ya da özel hukuka göre yönetilmekte bulunsun her türlü kamu kuruluşu- nun mülkiyetinde olan arazide:

- 1 - Taşınmaz eski eser bulunduğu, ya da
- 2 - Arazinin kendisi eski eser niteliği taşıdığı, ya da
- 3 - Bu arazi, taşınmaz eski eser korunması için belirlenmiş ko- ruma alanı kapsamına kısmen de olsa girdiği takdirde,

Arazinin mülkiyetinin hatta bir kamu tüzel kişisince e ni sağlayacak her türlü işlemin geçerliliği, GEEAYK'nun or rarina dayanarak verilebilecek EEMGM iznine bağlıdır.

Gerekçe

Taslağımızdaki m. 17, şimdiki EEK m. 10'u yansıtmakta öz yönünden önemli bir değişiklik getirmemektedir. İfade a yapılan kayda değer değişiklikler ile, öz açısından önerilen likler şunlardır:

1. «Hazineye, özel idarelere, köylere, kurumlara, belediyek tisadı devlet teşekküllerine, özel kanunlarla kurulmuş teşekko ait olup...» deyişi kaldırılmış, yerine soyut ve kapsamlı bir deyiş rek sahipsiz olan, gerek kamu hukukuna ya da özel hukuka gö netilmekte bulunsun her türlü kamu kuruluşunun mülkiyetir lan» deyişi getirilmiştir.

Bu değişikliğin yararı, hazinenin mülkiyetinde olmayıp se tasarrufunda bulunan sahipsiz arazinin de yeni deyiş kapsamı de olması ve ayrıca, eski deyiş içinde yer alan «kurumlara» sözcü nün sanki özel hukuk kişilerini de kastediyormuş, kapsamına alı muş izlenimini vermesinin engellenmesidir.

2. Şimdiki maddede bulunan, «Millî Eğitim Bakanlığınca koru maları lüzumu tesbit ve ilân olunan» sınırlaması kaldırılmıştır. K. mu elindeki arazide, henüz tesbit, tescil ve ilânı yapılmamış taşır maz eski eser de bulursa, o arazinin bu kural kapsamına girmes doğal ve tutarlıdır.

3. Eski eser dendikten sonra «tarihi ve tabii anıtlar» dan söz edil mesi gereksizdir, o deyime yer verilmemiştir.

4. «Emlâk ve arazi» denmemiş, yalnız «arazi» denmiştir; çünkü bizim hukukumuzda bir arazi üzerindeki emlâk, o araziden bağımsız olarak zaten satılamaz.

5. «Tüzel ve özel kişilere» deyişi yanlış ve bir hukukçu için gü lünçtür (bkz. EEH kitabımızda s. 97 No. 2). Bu deyiş kaldırılmıştır ve «arazinin mülkiyetinin hatta bir kamu tüzel kişisince edinilmesini sağlayacak her türlü işlemin» deyişi kullanılmıştır.

6. İzin verecek makam olarak Bakanlık değil, asıl ilgili Genel Müdürlük, gerçekte işi inceleyip kararı verecek olan EEMGM'nün adı açık açık anılmıştır. Bu değişikliğin yapılmasında, EEMGM'nün bağlı olduğu Bakanlık sık sık değiştirildiği için, yarar vardır.

7. Şimdiki EEK m. 10'da son cümle, taslakta f. II'nin mutlak ifadesi karşısında gereksiz kaldığından, taslakta ona yer verilmemiştir.

2. Sahipsiz ya da kamuya ait arazideki eski eserlerin kullanılması için izin alma zorunluluğu

Madde 18 - Yukarıdaki maddede sözü edilen arazilerin kısmen de olsa gerçek kişilere ya da gerek kamu hukuku gerek özel hukuk tüzel kişilerine kullandırılmasını sağlayacak her türlü sözleşme ve kararların geçerliliği, EEMGM'nce onaylanmasına bağlıdır.

Özel hukuk kişilerinin sahip bulunduğu arazide, yukarıdaki maddenin bendlerinden birine uyan özellik varsa, arazinin kendisinin kullanılması yahut başkasına kullandırılması ilke yönünden serbest olmakla birlikte bu serbestlik 11 inci maddedeki sınırlamaya bağlanmıştır.

Gerekeçe

Taslağımızda m. 18, şimdiki EEK m. 11'in karşılığıdır. Yalnız, şimdiki maddeye göre şu yönlerden farklıdır :

1. Şimdiki madde, «Taşınmaz eski eserlerin...» der ve taşınmaz eski eserin bulunduğu a r a z i n i n kiraya verilmesi vb. işlemler için izne gereklilik yokmuş izlenimini uyandırır. Oysa, Örneğin İvriz'deki Hitit anıtının kendisinin herhangi bir yoldan kullanılmasını içermeyen ama onun çevresindeki arazinin kullanılmasını içeren bir sözleşmenin de, eski esere zarar gelmesi sonucu doğurabileceği açıktır. Bu yönden biz, taslakta, a r a z i n i n kullanılmasında söz ettik. Bu deyiş, arazinin değil yalnız onun üzerindeki tarihsel konak, yalı vb. eski eserin kullandırılması işlemlerini, «... kısmen de olsa» eklentisiyle, kapsamına almaktadır; çünkü arazideki taşınmaz eski eser, medenî hukuka göre, arazinin tamamlayıcı parçasıdır.

2. «Taşınmaz eski eserlerin» dedikten sonra, buna «tarihî ve tabii anıtların» eklentisini getirmek gereksiz ve anlamsızdır, çünkü tarihî veya tabii anıtlar da EF¹ lamında eski eserdir. O yüzden, biz anıtlar

4. Şimdiki madde, izin verecek makam olarak, VGM elindeki eserler için VGM'nü, diğerleri için MEB' nı göstermiştir. Biz, VGM elindeki eserler, eski eser içeren araziler için dahi EEMGM'nün izin vermesini doğru bulduk. Çünkü, VGM elinde de onun görevi gereği olarak birtakım eski eserler bulunmakla birlikte, VGM'nün asıl işlevi, elindeki malları vakıf amaçlarına uygun yolda değerlendirmektir; bu Genel Müdürlük, asıl işlevi yönünden, eski eserleri korumak için kurulmuş değildir. Buna karşılık, sözü edilen iş yani eski eserlerin korunması, EEMGM'nün asıl görevidir. Onun için, eski eserlerin korunmasına ilişkin kararların verilmesinde yetkili makam çokluğu yaratmaktan olabildiğince kaçınmamız ve burada da yetkiyi EEMGM'ne vermemiz doğru olacaktır. Kaldı ki, VGM, kendi elindeki mallar için kira sözleşmesi vb. sözleşmeleri taraf sıfatıyla yapacak makamdır; onun , kendi yaptığı yahut yapmak istediği sözleşmeyi, eski esere zararı dokunacak mı bakışı açısından denetlemesi, kişinin kendi işinde yargıç olması gibidir.

5. Taslaktaki m. 18 f. II, şimdi de geçerli olan bir çözümü yansıtıyor ve yeni bir ilke getirmeksizin, duraksamayı gidermek amacı güdüyor.

3. Taşınmaz eski eser alanlarından sahipsiz olanların devlet mülkiyetine alınarak tapu kütüğüne yazımı. Özel mülkiyettekilerin kamulaştırılması

Madde 19 - Üzerinde taşınmaz eski eser bulunan yahut kendisi eski eser niteliğinde olan arazi parçası, tapu kütüğüne henüz yazılmamış ise, devletin malı olarak yazılır.

Böyle bir arazinin herhangi bir kişi tarafından kullanılmakta olması, kullanma hangi sıfatla ve ne zamandan beri süregidiyor olursa olsun, kullanana, birinci fıkrada yazılı işlem dolayısıyla bir bedel ya da tazminat ödenmesini gerektirmez.

Bu k... .. koruma alanı kapsamına

Gerekçe

Taslağımızda m. 19, şimdiki EEK m. 12 kuralını yansıtmakta, ancak şu yönlerden ayrılık göstermektedir:

1. Şimdiki maddede, kamu tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan eski eser alanlarının da Hazine adına tapuya kaydı isteniyor. Buna hiç gerek yoktur. Tapuda kayıtlı mâlik durumunda olan Üniversite, Belediye gibi kamu kuruluşları eski eserin kullanılması açısından gerek bugünkü yasaya, gerek taslağımıza göre EEMGM'nün ve GEEAYK'nun denetimine, buyruklarına uymak zorunda olduğundan, mülkiyeti onlardan alıp devlet tüzel kişiliğine geçirmekte hiçbir yarar bulunmamaktadır.

2. Şimdiki maddede, kamu tüzel kişilerinin «daimî intifaında» bulunan eski eser alanlarının Hazine adına tapuya kaydı isteniyor. Buna bizim taslağımızda da uyulmaktadır; hatta, taslağımızda, kural genişletilmekte, ister kullanılmıyor ister bir kamu tüzel kişisi yahut bir özel hukuk kişisi tarafından kullanılıyor olsun, kullanma ister daimî ister geçici olsun, eski eser alanlarının Hazine mâlik gösterilerek tapuya yazımı buyurulmaktadır.

3. Şimdiki madde, hangi tür arazinin madde kapsamına girdiğini pek başarılı biçimde anlatamamakta ve sanki orada sayılan birkaç taşınmaz eski eser türünden başka türde bir taşınmaz eski eser bulduran arazi madde kapsamında değilmiş görünüşünün doğumuna yol açmaktadır. Biz, bu görünüşü giderecek soyut ve kapsamlı bir deyiş kullandık.

4. Şimdiki madde, Hazine mâlik gösterilerek tapuya yazılan eski eser alanlarının MEB yönetimine devredileceğini söylüyor. Kastedilen, EEMGM'nün bağlı olduğu Bakanlıktır, daha doğrusu EEMGM'dür. Biz, bu kurala taslağımızda yer vermedik, çünkü Hazine mâlik gösterilerek tapuya yazılan araziye hangi kamu kuruluşunun kullanacağı, kuşkusuz EEMGM'nün ve GEEAYK'nun denetleme ve düzenleme yetkileriyle sınırlanmış olarak, devletçe belirlenir, yoksa EEMGM tarafından değil. Şimdiki madde ise, bu çözümü kabul etmiyormuş, hatta arazinin başka bir kamu kuruluşu tarafından değil de mutlaka EEMGM tarafından yönetilmesini istiyormuş gibi bir görünüşe yol açmaktadır.

5. Şimdiki madde, «Vakıf eserler ile Belediyelere ait olanlar bu hükme tabi değildirler» diyor. Eski eser arazisi tapuda VGM yahut bir vakıf tüzel kişiliği yahut bir Belediye mâlik gösterilerek kayıtlı ise, zaten onun Hazine mâlik gösterilerek tapuya kaydı işlemi yapılmıyacaktır, öyle taşınmazlar kuralımızın kapsamına girmeyecekler-

Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	41129

dir. Buna karşılık, tapuda kayıtlı olmayan bir arazinin mülkiyetini tapu kütüğü dışında kazanmış olmak iddiası öne sürecek VGM yahut herhangi bir vakıf tüzel kişiliği yahut Belediyenin bu iddiası, açıktır ki, sırf ileri sürülmekle doğru sayılabilecek ve tapuya yazım, Devlet adına değil onlar adına yapılacak değildir; doğru çözüm, tapuya yazımın yine (gecikmeye hiç yol açmadan) Devlet mâlik gösterilerek yapılması; bu yazımın yolsuz olduğunu öne süren varsa yani taşınmazın mülkiyetini tapu kütüğü dışında daha önceden kazanmış olmak iddiasında bulunan varsa o kişinin, Hazineye karşı MK m. 933'deki tapu kütüğünün düzeltilmesi davasını açmasıdır. Bu nedenlerle biz, taslağımızda, «Vakıf eserler ile Belediyelere ait olanlar bu hükme tâbi değildir» deyişine yer vermedik.

6. Şimdiki maddede f. I'de bulunan «karşılığında bedel ödenmek-sizin» deyişini biraz daha ayrıntılı biçimde aktarmayı doğru bulduk ve taslağımızda f. II kuralını bunun için getirdik.

7. Şimdiki EEK m. 12 f. II'de cümle 1, yine hukukçu kaleminden çıkmadığı besbelli olan, «tüzel ve özel kişiler» deyişini kullanıyor; kastedtiği, özel hukuk kişileridir (gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri). Biz, taslağımızda m. 19 f. IV'de, deyişi önce bu yönden düzelttik. Diğer yandan, şimdiki m. 12 f. II'de cümle 1, özel hukuk kişileri elindeki eski eser alanlarının mutlaka kamulaştırılması gerekmiş gibi bir görünüme yol açıyor. Buna gerek yoktur ve hatta böyle bir kuralın getirilmesi kamu yararına aykırıdır; çünkü kural, köşesinde bir sur parçası bulunan koskoca arazinin bile kamulaştırılması zorunluluğuna yol açar, Kaldı ki, Türkiye gibi her yanı eski eser deposu niteliğindeki bir ülkede tüm eski eser alanlarını kamulaştırmaya devletin parasal gücü yetmez. Onun için biz, taslağımızda, eski eserin korunması için gerekli görülürse, kamulaştırma yapılabileceğini belirtmekle yetindik.

Eski eser alanlarının, yalnız eski eseri korumak için değil, başka türlü bir kamu yararını gerçekleştirmek için de (kamulaştırmaya ilişkin genel kurallar çerçevesinde) kamulaştırılabileceği açıktır.

8. Şimdiki EEK m. 12 f. III cümle 1'e yer vermedik. Çünkü o, zaten genel kurallardan çıkan bir sonuçtur; yani, VGM, kendi işlev ve görevlerinin yerine getirilmesi açısından böyle yapılmasında yarar buluyorsa, özel mülkiyetteki herhangi bir taşınmazı kamulaştırma yetkisine, kamulaştırmaya ilişkin genel kurallar dolayısıyla, sahiptir. Diğer yandan, «kaynağı vakıf olan» deyişinin anlamı açık değildir; şimdiki yasanın bu deyişle neyi kastedtiği anlaşılamamaktadır. Üçüncü olarak, VGM'nün hareketsizliği, devletin diğer bir makamını, üzerinde taşınmaz eski eser bulunan araziye kendi görevleriyle ilgili

bir kamu yararını gerçekleştirmek için kamulaştırmaktan alıkoyamaz ve böyle bir halde VGM'nün, «Bu arazinin kaynağı vakıftır» iddiası, sırf öne sürülmekle bağlayıcı olamayacağı gibi, hatta doğruluğu kanıtlanırsa bile, kamulaştırmayı engelleyemez.

9. Gerçekte özel hukuk kişinin mülkiyetinde olmadığı halde yanlış bir yazım sonucu tapu kütüğünde onun mülkiyetinde görünen arazi için, devletin kamulaştırma yapması gerekmez; o kişiye karşı tapu kütüğünün düzeltilmesi davası (MK m. 933) açılmalıdır.

10. Taslağımızda m. 19 f. IV cümle 2, şimdiki EEK m. 12 f. II cümle 2'deki kuralı tekrarlamaktadır. Buna karşılık, şimdiki m. 12 f. III cümle 2'ye gerek görülmemiştir. Çünkü kamulaştırılan arazinin çevresinde bir eski eser varken henüz meydana çıkarılmamış ise, ne olduğu bilinmeyen o eski eserin değeri elbette ki şimdi kamulaştırılacak araziye yansıyamaz ve arazi bedelinin hesabını hiç etkileyemez. Ama eski eser bulunmuş ve çevre o yüzden değer kazanmış ise, kamulaştırılacak arazinin de bugünkü değeri buna göre belirlenmiştir ve kamulaştırma bedelinin belirlenmesine ilişkin genel kuralların elverişli bulunduğu ölçüde, şimdiki değer in tümüyle bedele yansıtılması zorunludur. Kuralın kastedtiği, çevrede eski eserin bulunması değil de, varlığı bilinen eski eserin, örneğin onu gizleyen yapılar yıkılarak gösterişli biçimde göz önüne çıkarılması ise, yine aynı çözümler geçerlidir: Bu çalışma yapıldığı için yahut az çok yakın bir zamanda yapılacağına güvenildiği için arazinin şimdiki değeri artmış ve belli bir düzeye gelmişse, bu gerçek değeri göz önüne almak gerekebilir. Bu nedenlerle, şimdiki EEK m. 12 f. III cümle 2'ye benzer bir deyiş, taslağımızda yer almamıştır.

Taslakta yer vermediğimiz, şimdiki EEK m. 12 f. III cümle 2 kuralının, bir zorunluluğu karşıladığı; o kural olmayınca, örneğin, anıtsal nitelikteki bir eski eserin çevresindeki arazi parçalarını kamulaştırmak ve park biçiminde düzenlemek amacıyla çok büyük tutarlarda ödenek ayrılmasının, kamulaştırma bedeli ödenmesinin gerekeceği düşüncesi yanlış olur. Çünkü, kamu tüzel kişileri, kamunun yaptığı, yeni yol geçirme vb. çalışmalar yüzünden bir arazi parçasının değeri artmışsa, arazi malikinin edindiği bu kazancı önemli ölçüde onunla bölüşmeye olanak veren, şerefiye vergisi yüklemek hakkına sahiptir. Dolayısıyla, bu olanak değerlendirildiğinde, mahsup yoluna gidilerek, hakkaniyet düşüncesine uygun yolda, devletin katlanacağı yük azaltılabilir.

4. Taşınmaz eski eserlerin bakım ve onarımı

a) Özel mülkiyetteki arazide bulunanlar

Madde 20 - Özel mülkiyetteki arazide bulunan ve arazi sahibince kullanılması devletçe yasaklanmış olmayan taşınmaz eski eserlerin bakım ve onarımı gerektiğinde bu bakım ve onarımı, varsa GEEA-YK ve EEMGM kararları çerçevesinde, ama herhalde EEMGM'nden izin alarak, yapmak yahut yaptırmak arazi sahibinin yükümlülüğüdür.

EEMGM, arazi sahibinden, bakım ve onarım yükümlülüğünü yerine getirmesini isteyebilir.

Yükümlülük, mâlik sıfatına bağlıdır ve mâlikin değişmesi hâlinde yeni mâlike geçer.

Yükümlülüğün hiç ya da gereğince yerine getirilmemesi hâlinde, ayrıca kamu yararının varlığını saptamak gerekmez, o arazi EEMGM'nce kamulaştırılabilir. EEMGM'nün, koruma önlemleri alma yetkisi saklıdır.

EEMGM, yükümlülüğün yerine getirilmesine kendi olanakları ölçüsünde, teknik elemanları ve ödeneğiyle yardımda bulunabilir ya da diğer kamu kuruluşlarının böyle bir yardımda bulunmasını sağlayabilir. Mâlik bakım ve onarım giderlerinden böylece tamamen ya da kısmen kurtarıldığı takdirde, kullanamadığı bir yapıyı kullanabilir duruma gelmek gibi bir nedenle sebepsiz zenginleşme edinmişse, sebepsiz zenginleşme kuralları doğrudan doğruya ya da benzetim yoluyla uygulanarak kendisine ödeme yaptırılır.

Arazi sahibine kullandırılmayan taşınmaz eski eserin bakım ve onarımını sağlamak yükümlülüğü EEMGM'ndedir.

Arazi sahibi, ya da araziyi kullanan kişi, taşınmaz eski eserin bakım ve onarımına ilişkin hazırlık ya da denetim çalışmaları yahut EEMGM görevleriyle ilgili diğer bir konuda çalışma yapmak için gelecek EEMGM görevlilerine olsun, kendi görevleri uyarınca araziye girmesi gereken başka kamu görevlilerine olsun, araziye girme izni vermek ve onlara gerekli her türlü kolaylığı sağlamakla yükümlüdür.

Gerekçe

Taslağımızda m. 20'nin ele aldığı konuyu şimdi, 28. 2. 1960 günlü, 7463 sayılı «Hususi şahıslara ait eski eserlerle tarihî âbidelerin istimlâki hakkında kanun» (19.7.1963 günlü ve 304 sayılı yasa ile değişiklik görmüştür) m. 1-4 düzenliyor; EEK m. 15 kuralı da bazı yönleriyle aynı konuya değiniyor.

Taslağımızdaki m. 20, şimdi geçerli olan çözümler karşısında kökten değişiklik getirmemekle birlikte, şu özellikleri gösteriyor :

1. Şimdiki EEK m. 15, mâlik ya da zilyedlerin bakım ve onarım yükümlülüğü ile birlikte, arazideki eski eseri kullanmak yetkisini de düzenliyor. Oysa bu konu zaten taslağımızda m. 2'de düzenlendiği için, taslakta m. 20'nin yine aynı konuya değinmesi gerekli görülmemiştir.

2. 7463 sayılı yasa, VGM'nü de işe karıştırır görünmekte, ancak VGM'nün hangi durumlarda işe karışacağını belirtmemektedir. Biz hem bu belirsizliği önlemek, hem de taşınmaz eski eserlerin korunmasına ilişkin görev ve yetkilerin dağılmasını önlemek için, görev ve yetkiyi yalnız EEMGM'nde toplamayı doğru bulduk. O yasanın m. 2 kuralında öngörülen, bakım ve onarım yükümlülüğünün tapuya şerh verilmesinde yarar bulmadık, çünkü yasadan doğan yükümlülüklerin bir de tapuda gösterilmesine gerek yoktur (MK m. 657'ye bkz.) Keza o yasanın, mâliki sadece kendisine bildirilecek bakım ve onarım işini yapmakla yükümlü sayıyor gibi deyişler kullanan sözlerini de doğru bulmadık; çünkü, şimdiki EEK m. 15'de dahi genel bir bakım ve onarım yükümlülüğü öngörülmüştür.

Özetle, taslağımızdaki m. 20 yasalaşır, 7463 sayılı yasada m. 1-4'ün hiç geçerliliği kalmayacaktır. O yasada m. 5 ise, taslağımızda m. 16'da daha da ayrıntılı biçimde yer almıştır. 7463 sayılı yasanın m. 6 kuralı kalkmıştır (19.7.1963 günü, 304 sayılı yasa ile); kalan m. 7-9 ise olağan son maddeleridir. Bu durumda, 7463 sayılı yasa tümüyle değersiz duruma düşmektedir.

3. Şimdiki EEK m. 15'in deyişleri, hukukçu kaleminden çıkmadığı için, bazı yetersizlikler ve yanlışlıklar gösteriyor (bkz. EEH kitabımızda s. 108-109). Biz, taslağımızdaki m. 20'de bunları gidermeye çalıştık.

4. Taslağımızda sahipsiz arazideki eski eserlerin bakım ve onarım yükümlülüğünün kime düştüğü ayrı bir maddede, m. 21'de belirtilmiştir.

Taslağımızdaki m. 20, öz yönünden, üç önemlice değişiklik ge-

ki EEK m. 15, bakım ve onarım yükümlülüğünün mâlikine getirilmemesi halinde arazinin mutlaka kamulaştırılmalıdır. Biz, «kamulaştırılabilir» demeyi doğ-

«kamulaştırılmama halinde eski eserin bakım ve onarım yükümlülüğünü de açıklamak gerekir; biz o soruna

da maddede f. V'deki çözümü önerdik. Görüldüğü üzere, bakım ve onarım giderlerinin önce EEMGM'nce üstlenilmesi fakat sonra paranın mâlikten (vermezse icra zoru ile) alınması çözümünü mutlak yolda benimsemekten özenle geri durduk. Bu çözüm, örneğin mâlikin tarlasının bir yanındaki kabartmalı kaya yüzü onarıldığında bunun mâlike hiçbir yararı olmadığından o durum için pek adaletsizdir. Buna karşılık, mâlikin artık içinde zorlukla oturulan ya da oturulamayan, neredeyse yıkılacak hale gelmiş ahşap yalı niteliğindeki evi onarıldığında, giderleri mâlike yüklemek adalet duygusuna uygundur.

c) Arazi içindeki taşınmaz eski eser, arazi sahibince kullanılabilir bir nitelik taşımakla birlikte (örneğin, öteden beri ahır olarak kullanılmış bir mausoleion) GEEAYK kararıyla ya da EEMGM kararıyla bu eski eser mâlike kullandırılmıyorsa, onun bakım ve onarım giderini mâlike yüklemek adaletsizdir. Taslağımızda m. 20 f. VI bu nedenle önerilmektedir.

6. Taslağımızda m. 20 f. VII, şimdiki EEK m. 18 kuralına uygundur, hatta daha geniş kapsamlı deyişler kullanmaktadır.

b) Sahipsiz arazide yahut kamu mülkiyetindeki arazide bulunanlar

Madde 21 - Sahipsiz arazide yahut kamu mülkiyetindeki arazide bulunan taşınmaz eski eserlerin bakım ve onarımını, varsa GEEAYK ve EEMGM kararları çerçevesinde, ama herhalde EEMGM'nden izin alarak, yapmak yahut yaptırmak:

1 - Sahipsiz arazide, eski eser niteliğindeki taşınmazı kullananın, böylesi yoksa, EEMGM'nün

2 - Sahipli arazide, mâlik kamu kuruluşunun yükümlülüğüdür.

Gerekçe

Taslağımızdaki m. 21'in konusunu şimdi EEK m. 16 pek ek üstelik ifade biçiminde de yanlışlar bulunan (bkz. EEH kita s. 109-110) bir kuralla düzenlemektedir. Biz, o eksiklikleri için, kuralı yukarıdaki gibi belirtmeyi doğru gördüğümüz için, Milli Savunma Bakanlığı elinde bulunan taşınmazların bakım ve onarımının o Bakanlığa düştüğü; ayrıca, bu taşınmazların bakım ve onarımını kendi beğendikleri yerlerde yaptırmak için EEMGM kararları çerçevesinde düzenlenmektedir. Şimdiki EEK m. 16

c) Maliye hukuku özel kuralları

Madde 22 - Taşınmaz olsun taşınır olsun eski eserlerin bakım ve onarım işlerinin EEMGM'nce yaptırılması, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununa ve 2490 sayılı Arttırma ve Eksiltme ve İhale Kanununa bağlı olmaksızın yürütülür.

EEMGM ile VGM tarafından taşınmaz ya da taşınır eski eserlerin bakım ve onarım işlerinde kullanılmak üzere yurt dışından getirilmesi gereken her türlü makina ve diğer malzeme, her türlü gümrük vergisinden bağıştıktır.

Gerekçe

Taslağımızda m. 22, şimdiki EEK m. 19'un öz yönünden aynıdır, yalnız şimdiki maddenin bazı deyiş bozuklukları (bkz. EEH kitabımızda s. 112 No. 2,3) giderilmiştir. Ayrıca, f. I'de, «ehliyeti tesbit edilenlere yaptırılabilir» sözlerine gerek görülmemiştir, çünkü kamu işlerinde zaten her iş ancak ehliyetlisine yaptırılabilir.

5. Bölünme yasağı

Madde 23 - Kendisi bu yasa anlamında eski eser niteliği taşıyan arazi parçalarıyla, üzerinde taşınmaz eski eser bulunan arazi parçaları, söz konusu eski eserlerin zarar görmesine ya da zarar görme tehlikesiyle karşılaşmasına yol açacak biçimde bölünemezler.

Gerekçe

Taslağımızda m. 23, şimdiki EEK m. 14'ün öz yönünden aynıdır, yalnız şimdiki maddenin bazı deyiş bozuklukları (bkz. EEH kitabımızda s. 106) giderilmiştir.

C. Taşınır eski eserlerin korunmasına ilişkin kurallar

1. Müzelerin kurulması ve yönetilmesi

a) Kamusal müzeler

Madde 24 - Taşınır eski eserlerin sergileneceği müzelerin kurulması ve yönetilmesi olsun, taşınmaz eski eserlerin ve özellikle ören yerlerinin müze tekniği içinde gezilmeye, incelenmeye hazırlanması ve hazır tutulması olsun, EEMGM'nün görevidir.

Bakanlıklar ile kamu tüzel kişileri, EEMGM'nün onayını alarak, kendi ellerinde bulunan taşınır eski eserlerin sergileneceği yahut taşınmaz eski eserlerin müze tekniği içinde gezilmeye, incelenmeye hazır tutulacağı müzeler kurabilirler. Şu kadar ki, GEEAYK'nun ve EEMGM'nün, eski eserlerin korunmasına ilişkin önlemler alma ya da alınmasını buyurma yetkileri saklıdır.

Gerekçe

Şimdiki yasada, taşınır eski eserlerin korunmasına ilişkin kural-
ların ilki olan m. 20, müzelerdeki eski eserlerin tasnif ve tescilini dü-
zenliyor. Biz tasnif ve tescil konusunu daha geniş kapsam içinde, tas-
lağımızda m. 10'da aldığımız ve orada, konuya ilişkin bir özel yönet-
melik çıkarılacağını da belirttiğimiz için, sistematığın burasında,
şimdiki EEK m. 20 kuralına benzer bir kurala yer vermedik.

Müze kurulması konusu şimdi, EEK m. 21 f. I ve II'de düzenleni-
yor. EEK'nun ancak eski eserlerle ilgili müzelere ilişkin kural getire-
bileceği kuşku götürmezken, şimdiki kuralın deyişinde bu yönden
açıklık yoktur ve «Her türlü müzelerin...» sözleri, yanlış anlamalara
yol açabilecek niteliktedir. Biz önce, bu belirsizliği gidermeye özen
gösterdik. Diğer yandan, kamusal müzelerin kuruluşu ile özel müze-
lerin kuruluşuna ayrı ayrı maddelerde değindik.

Bu çerçeve içinde, taslağımızda m. 24, şimdiki EEK m. 21 f. II'ye
göre öz yönünden önemli bir değişiklik önermiyor. Yalnız, şimdiki
madde, kamu kuruluşlarının müze açmasını, «kendi hizmet konula-
rının veya amaçlarının gerçekleştirilmesini ilgilendiren işlerde» diye
sınırlıyor. Biz böyle bir deyişe gerek görmedik. Çünkü, kamu kuru-
luşlarının yalnız kendi görev alanlarının sınırı içinde çalışma yürüt-
meleri, zaten idare hukukunun genel ve temel bir ilkesidir. EEK'nda
bu konuya değinmek, sanki o genel ilkenin gerektirdiğinden başka
birtakım sınırlamalar da getiriliyormuş izlenimini uyandırabilir.

b) Özel müzeler

**Madde 25 - Gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri de, kendi-
lerine ait taşınır eski eser derlemesini ya da bunun bir bölümünü
sürekli olarak sergilemek amacıyla müze kurabilirler.**

**Gerek böyle bir müzede, gerek kamusal müzelerde, müze kuru-
cusunun malı olmayan taşınır eski eserler de, geçici olarak yahut sü-
rekli olarak, sergilenebilir.**

**Özel müzelerin kurulması ya da bir taşınır eski eserin gerek bu
müzelerde gerek başka yerde sergilenmesi, devletten izin alınmasını
gerektirmez. Şu kadar ki, EEMGM'nün, eski eseri korumak amacı-
la belli bazı önlemlerin alınmasını buyurma yetkisi saklıdır. Bu açı-
dan her müze kurucusunun uymak zorunda olduğu kurallar bir yön-
netmelikte belirtilir. Müzenin açılışında ya da daha sonra bu kuralla-
ra uyulmadığı saptanırsa, EEMGM kararıyla özel müze kapatılabilir.**

Gerekçe

Şimdi müze kurma konusunu düzenleyen EEK m. 21, gerçek kişilerin değil yalnız özel hukuk tüzel kişilerinin özel müze kurabileceği anlamında yorumlanmaktadır (bkz. EEH kitabımızda s. 119) ve yürürlükteki «Özel müze yönetmeliği» kuralları da bu yöndedir. Biz, gerçek kişilerin müze kurmasını yasaklamakta hiçbir kamu yararı görmüyoruz.

EEK m. 21, kamu kuruluşlarının bile müze kurmasını «izin alma»ya bağlamıştır. Bizce, ancak özel yönetmeliğe uyarak müze açılacağı ve açılışa yahut daha sonra yönetmeliğe uymayan müzenin kapatılabileceği kabul edilince, müze kurmak için izin alma gerekliliğine yer vermenin anlamı bulunmaz.

Diğer yandan, şimdi yürürlükte olan «Özel müze yönetmeliği», özel müzelerin kurulması ve yaşatılmasının koşulları olarak, pek in- di birtakım sınırlamalar da getirmektedir. Örneğin, yapının aynı anda en az 200 kişi tarafından rahatça gezilebilecek genişlikte olması, müze kurucusunun tapulu malı bulunması; sergilenen yapıtların mutlaka Anadolu uygarlıklarına ilişkin olması aranmaktadır (bkz. EEH kitabımızda s. 119-122). Oysa, yönetmelikler, uygulanışına ilişkin ayrıntıları saptamak için çıkarıldıkları yasaya aykırı düşen kurallar getiremez; dolayısıyla, yasada öngörülmemiş yükümlülükler, yasaklar, sınırlamalar da getiremezler. Bu yüzden, yürürlükteki yönetmelik kurallarına bakıp da bunları kökünden kazıyacak olan bizim taslağımızdaki maddeyi pek liberal görmek yanlıştır.

2. Müze tekniği içinde sergilenmeyen derlemeler

Madde 26 - Gerek kamu hukuku gerek özel hukuk kişileri, eski eser derlemesi edindiklerini, derleme denebilecek sayıda eski eser edinmelerinden başlayarak bir ay içinde EEMGM'ne bildirmek zorundadırlar.

EEMGM, bu derlemeler için merkez arşivinde özel envanter tutar.

EEMGM, eski eser derlemelerindeki eski eserlerin korunması için alınması gereken belli bazı önlemlerin alınmasını buyurabilir. Bu açıdan her derlemecinin uymak zorunda bulunduğu kurallar bir yönetmelikte belirtilir. Derlemecinin bu kurallara uymadığı saptanırsa, derlemeye EEMGM'nce el konabilir; böylece el koyma, bedel ödenecek derlemenin devlet mülkiyetine alınması zorunluluğunu doğurmaz.

Gerekçe

Eski eser derlemeleri konusunu şimdi EEK m. 21 f. III düzenlemektedir. Taslağımızdaki m. 26'nın bu kurala göre ayrılıkları şura-
dadır:

1. Şimdiki kural, yalnız özel kişilerin derlemelerinden söz ediyor, sanki kamu kuruluşları elinde eski eser derlemeleri bulunamazmış görünümünün doğmasına yol açıyor. Oysa, örneğin, Genelkurmay Başkanlığı arşivlerinde, Harb Tarihi Dergisi'nde yayınlanmakta olan, pek önemli tarihsel belgeler vardır ve bunlar, EEK anlamında eski eserdir; Basın-Yayın Genel Müdürlüğünde, kimi Kurtuluş Savaşı yıllarında çekilmiş, EEK anlamında eski eser niteliğinde bazı belge-film-ler vardır; daha nice kamu kuruluşu, kendi görevi gereği, ince eski eser niteliğinde bazı taşınır malların derlemelerine sahip bulunmakta ya-
hut sahip olmak gereksinmesini duymaktadır. Bu nedenle, kamu ku-
ruluşlarının da eski eser derlemesi edinebileceklerini taslağımızda belirttik.

2. Derlemecinin bildirme yükümlülüğünün bağlandığı süre, şimdiki yasada başlangıcı gösterilmeksizin açıklanmıştır, ama şim-
diki kural çerçevesinde bile sürenin başlangıcı, derleme denecek ka-
dar eski eserin edinildiği gün olmak gerekir (bkz. EEH kitabımızda s. 123 No. 3 ve 4). Ancak, 6 ay olarak öngörülen şimdiki süre pek uzundur ve arada EEMGM'nün denetleme, önlemler alma yahut alınmasını buyurma yetkisini kullanmasına olanak bulunamayacağı için bu kadar uzun olması sakıncalıdır. Biz, sürenin bir ay olmasını önermekteyiz.

3. Süre içinde bildirim yapmamanın yaptırımı, f. III'de belirttiği-
miz, yönetmelik kurallarına uymamanın yaptırımıyla aynı olacaktır. Bu sonuç, yasada başka bir yaptırım öngörülmediğine göre, kıyasla-
ma ve evleviyet yoluyla ortaya çıkar: Yasa kuralına uymamak, en azından, yönetmeliğe uymamanın yaptırımını getirmelidir. Biz bunu açıkça belirtmeğe gerek görmedik.

Şimdiki yasada ise, derleme çalışmasını devlete bildirmemenin yaptırımı, ölçsüz denecek kadar aşırı ağırdır (EEK m. 50; bkz. EEH kitabımızda s. 128 No. 8).

4. Şimdiki yasa kuralı, derlemenin Bakanlıkça tescil edileceğini söyler; biz, taslağımızda, envanter tutulacağını belirttik. Böylece, der-
lemedeki her bir eser bakımından, tıpkı merkez envanterinde EEMG-
M'nün kendi elindeki eski eserler için tutulan envanter kaydı türün-
den (bkz. taslağımızda m.7) envanter kaydı düzenleneceğini belirt-
mek istedik.

5. Şimdi yürürlükte olan «Eski eser koleksiyonu yapanlara ait yönetmelik» içinde yasaya aykırı birçok kuralın yer aldığına ve o kuralları, yasanın gereği saymaktan çekinmek gerektiğine işaret edelim. Örneğin, derleyicinin, sanki bir izin alma dilekçesi vermek zorundaymış gibi, dilekçe vermesi ve buna, eski eser kaçakçılığı türünden suçlar işlemiş olmadığını belirten bir belgenin de eklenmesi, yönetmelikte isteniyor. Bu konuda bkz. EEH kitabımızda s. 123 sonu ve s. 124-126.

6. Şimdiki EEK m. 21 f. III, derlemecinin, bu konudaki yönetmeliğe uymamasının yaptırımını göstermemiştir. Biz, yaptırıma ilişkin önerimizi de taslakta belirttik. Orada sözü edilen el koyma, bir koruma önlemidir: EEMGM'nün öyle bir koruma önlemine başvurma yetkisi zaten taslağımızdaki m. 13'ten de çıkar.

3. Eski eserlerin yurt dışına çıkarılması yasağı

Madde 27 - Türkiyedeki eski eserler kesinlikle yurt dışına çıkarılamaz. Bu yasağa aykırı davrananlar, eski eserlere zarar vermenin cezası ile cezalandırılırlar.

Şu kadar ki, yurt dışından getirildiği gümrük kayıtlarıyla belgelenen eski eserlerin yurt dışına çıkarılması serbesttir. Ancak, daha önce Türkiyeden yasaya aykırı olarak çıkarılmış eski eserler bakımından bu serbestlik geçerli değildir.

Gerekçe

Taslağımızdaki m. 27 kuralı, şimdiki EEK m. 22 ve 23 kurallarına uymakta, ancak onlara göre şu yönlerden ayrılık göstermektedir :

1. EEK m. 22 f. I'in uzun ifadesi yerine, öz yönünden aynı olan daha kısa bir ifade, taslakta m. 27 f. I cümle 1' olmuştur.

2. Yasağın yaptırımı, şimdi, EEK m. 50'de diğer birtakım yasakların yaptırımları yerine de geçen ortak bir cezadır ve şimdiki yasanın bu tutumu izlemesi çok adaletsizdir (bkz. EEH kitabımızda s. 128). O yüzden, biz her suçun yaptırımını ayrı ayrı, ilgili yerde göstermeyi yeğledik. Türkiyenin eski eserini yurt dışına kaçırmak, devletin çıkarını çiğnemek bakımından, aynı eski eseri Türkiyede kırıp dökmeğe yakın ağırlıkta bir davranış olduğu için, her iki davranışın aynı cezayı görmesi doğal olur. O nedenle, ceza konusunda, taslağımızdaki m. 12'ye yollama yaptık.

3. Şimdiki EEK m. 22 f. II'nin ifadesi çeşitli yönlerden sakıncalı sonuçlara yol açabilecek özelliktedir (bkz. EEH kitabımızda s. 126-127). Biz, ifadeyi, taslağımızdaki f. II'de, bu sakıncalara yol açmayacak biçimde değiştirdik.

4. Yurt dışından Türkiye'ye eski eser getirmenin serbest olduğunu belirten şimdiki EEK m. 23 kuralına taslakta yer vermeyi gerekli görmedik. Çünkü, yasaklama kuralı olmayınca bu konuda serbestliğin bulunduğu zaten kendiliğinden anlaşılır. Kaldı ki, gerek şimdiki EEK m. 22 f. II, gerek taslağımızda m. 27 f. II, yurt dışından eski eser getirilebileceğini dolaylı yoldan da olsa açıkça anlatıyor.

EEK m. 24 kuralına taslakta yer verilmeyişinin gerekçesi

Şimdiki EEK m. 24'de şu kural vardır :

Öğretim, eğitim ve turizmin geliştirilmesi amacıyla taşınır eski eserlerin kopyalarını yapmak MEB'nin iznine bağlıdır. Bu işin yürütülmesi ile ilgili esaslar, alınacak ücret miktarları bir yönetmelikte tesbit olunur ve alınacak ücretler müzeler döner sermayesine gelir kaydedilir.

Gerek bu kural, gerek ve özellikle ona dayanmak iddiasında bulunan ama çoğunluğu indî, gereksiz ve hukuka aykırı birtakım sınırlamalar belirten yönetmelik kuralları, EEH kitabımızda s. 128-132'de incelenmiş ve eleştirilmiştir. Ancak, aslında, EEK m. 24 kuralının EEK içinde yer alması hiç gerekmezdi. Madde, mutlak görünen sözlerine rağmen, gerçekte yalnız EEMGM örgütü elinde bulunan taşınır eski eserlerin kopyalarının çıkarılmasıyla ilgilidir ve o eserlerin kopyalarını çıkarmanın EEMGM'nden izin almakla yapılabileceği zaten kendiliğinden anlaşılır; keza, eski eserleri görüp incelemek, müzeyi gezmek isteyen diğer kişilere zorluk çıkarabilecek olan böyle bir çalışmanın yalnız izin almakla değil, birtakım kurallara uymakla yapılmasının doğru olacağı, o kuralların da özel bir yönetmelikte belirlenmesinin gerekeceği kendiliğinden anlaşılır. İşte bu nedenlerle biz, taslağımızda şimdiki EEK m. 24 kuralına yer vermeyi hiç gerekli görmedik.

4. Özel mülkiyetteki taşınır eski eserlerin alım satımına getirilen sınırlamalar

a) Eski eser ticaretinin konusu

Madde 28 - Eski eser ticaretinin konusu yalnız, üzerinde bu yasa gözünde geçerli mülkiyet hakkı bulunan, özel hukuk kişilerine ait taşınır eski eserlerdir.

Kamu kuruluşları elindeki taşınır eski eserler, edinilmesi özel hukuk kuralları çerçevesinde gerçekleşmiş de olsa, özel hukuk kişilerinin mülkiyetine geçirilemez.

Bu maddenin birinci fıkrası kapsamına girmeyen bir eski eserin mülkiyetini kazandırmak amacı güden işlemler geçersizdir ve iyi niyet dahi korunmaz.

Kaçak kazı ile çıkarılmış olsun olmasın, kamu malı bir taşınır eski eseri özel mülkiyete geçirici işlem yapmaya kalkışan kişi üç yıldan beş yıla kadar hapisle cezalandırılır. Suçu işleyen, eski eserlerin korunmasında görevli kişilerdense, ceza bir kat arttırılır.

Gerekçe

Taslağımızdaki m. 28'in f. I ve f. II kurallarındaki konuyu, şimdi, EEK m. 25 düzenliyor. Bu maddenin ifadesi, çeşitli yönlerden yanlış anlamalara, sakıncalı sonuçlara yol açabilecek niteliktedir (bkz. EEH kitabımızda s. 133-134'de No. 4-5). Biz, taslağımızda m. 28 f. I ve II'de, bize doğru görünen ifadeyi önerdik.

Taslağımızda f. IV, şimdiki EEK m. 50'nin bu suça getirdiği ceza-yı yansıtıyor; yalnız, bu kadar ağır bir hapis cezasının yanında 5,000 liradan 30 000 liraya kadar ağır para cezasına yahut herhangi bir para cezasına da yer verilmesini biz gerekli görmedik.

b) Eski eser ticareti ruhsatnamesi

Madde 29 - Eski eser ticareti, EEMGM'nden ruhsatname alınarak yapılır.

Ruhsatnameler bir yıl süreyle geçerlidir. Süresi dolan ruhsatname yenilenebilir. Bu yasanın kurallarına ya da EEMGM'nce hazırlanacak Eski Eser Ticareti Yönetmeliği'nin kurallarına uymayan kişinin ruhsatnamesi, süresi dolmadan iptal edilir.

Eski eser ticaretine konu olabilecek bir taşınır malı, ruhsatname almış olmaksızın satmak, bu satış kamu kuruluşuna yapılmışsa yahut 31 inci maddeye uyarak EEMGM'ne satış önerisinde bulunduktan sonra EEMGM'nün alma istekli çıkmaması üzerine özel hukuk kişisine yapılmışsa, başlı başına suç oluşturmaz. Buna karşılık, 31 inci maddedeki öneri yapılmaksızın taşınır eski eser özel hukuk kişisine satılmışsa, satıcı, 31 inci maddeye uymamanın cezasıyla cezalandırılır.

Gerekçe

Taslağımızdaki m. 29'un f. I ve f. II kuralları, şimdiki EEK m. 26'nın öz yönünden aynıdır, ifade dahi pek az değiştirilmiştir. Ancak, şimdiki maddede «Bu kanunun kapsamına giren eski eserlerden müteşekkil koleksiyon yapanlara eski eser ticareti ruhsatnamesi veril-

mez» diyen son cümle gereksiz ve haksız görülerek taslağımızda ona yer verilmemiştir. Çünkü, eski eser ticareti ile uğraşan yahut uğraşacak olan bir kimsenin, eline geçen eski eserlerden bazısını satmıyarak onunla derleme oluşturması ancak alkışlanabilecek bir davranıştır. Kaldı ki, daha önce eski eser ticareti ruhsatnamesi almış bir yurtdaşın sonradan derleme kurmasına bugünkü yasada da hiçbir engel yoktur. Bu böyleyken, vaktiyle derlemecilik çalışmasına girmiş, derleme oluşturmuş bir kişiyi sırf o nedenle eski eser ticareti ruhsatnamesi almaktan yoksun kılmanın ne mantığı ne de gereği bulunur.

Taslağımızdaki f. III, adalete uygun olduğunu sandığımız bir kural değişikliği önermektedir. Şöyle ki :

Şimdi yürürlükte olan EEK m. 50, daha önce belirttiğimiz üzere, çeşitli yasa maddelerini sayıp, bunlara uymayanların 3 yıldan 5 yıla kadar hapis cezasına ve ayrıca 5.000 liradan 30.000 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilmelerini buyurarak, önemleri ve ağırlıkları birbirinden pek ayrı birtakım davranışları aynı ceza ile cezalandırmaktadır. Maddenin böylece pek ağır bir yaptırıma bağladığı davranışlar arasında, şimdiki EEK m. 26'ya uymamak, yani ruhsatname almış olmaksızın eski eser ticareti yapmak suçu da bulunuyor. Oysa, EEK m. 50'nin «toptancılığı», özellikle işte burada ya birtakım yanlış anlamalara, duraksamalara, ya da pek haksız sonuçlara yol açabilecektir. Çünkü :

a) Eski eser ticaretine girmemesi gereken, kamu malı bir eski eseri, örneğin kaçak kazı ile çıkararak ele geçiren ve sonra satan kimsenin bu davranışı, o kişi böyle davranışları ticari faaliyet niteliğine dökmüş de olsa, zaten, üstelik her bir davranışı bakımından, şimdiki EEK m. 25'in çiğnenmesi anlamına gelir ve o davranışların herbiri bu yüzden EEK m. 50'deki (aynı maddeki, şimdi eleştirdiğimiz maddedeki) ceza ile cezalandırılır. Demek ki, kişiye, tıpatıp aynı davranışları nedeniyle ikinci bir yasa kuralını da (eski eser ticareti yapmak için ruhsatname alınmasını buyuran EEK m. 26 kuralını da) çiğnediği için ayrıca ceza verilecek değildir (bunu Yargıtayımız da belirtmiştir; bkz. EEH kitabımızda s. 135 No. 9 ve orada anılan Yargıtay kararı). Sonuç olarak, şimdi ele aldığımız durumda, ayrıca «ruhsatnamesiz satış yapmak», ceza görmeyecektir.

b) Eski eser ticaretinin konusu olabilecek, özel mülkiyetteki bir taşınır eski eseri devlete satan, yahut devlete satmak isteyip de devlet alıcı olmadığı için başkasına satan kişinin bu davranışını, ruhsatname almamıştı diye suç saymakta ne kamu yararı vardır ne de adalet. Oysa, şimdiki EEK m. 50 burada suç görür gibidir.

c) Şimdi EEK m. 28 ve 29'un, taslağımızda m. 31'in öngördüğü biçimde EEMGM'ne başvurma yapıp satışı önce ona önermek gerekirken buna uymayarak eski eseri satan kişi, zaten o maddeleri çiğnemenin suçunu işlemiş olacaktır ve kendisi eski eser ticareti için ruhsatname almış olsa da bu böyledir. Oysa, aynı davranışla, iki ayrı yasa kuralını çiğnedi diye kişiye iki kez ceza verilmez; iki suçun cezası aynı ise (ki EEK m. 50 şimdi her iki suç için yani hem satıştan EEMGM'ne bilgi vermemek, öneriyi öncelikle ona yapmamak suçu için hem de ruhsatname almadan eski eser ticaretiyle uğraşmak suçu için aynı cezayı öngörüyor) bir tek kez ceza verilir; cezalardan biri daha ağır olsaydı o verilecekti, TCK m. 79. Sonuçta, ruhsatnamesiz satış yapmak, bu durumda da ceza görmeyecektir.

İşte bütün bu nedenlerle biz, ruhsatnamesiz satış yapmanın ceza yaptırımını konusunu, taslakta m. 29 f. III'de getirdiğimiz kural çerçevesinde önerdik.

c) Envanter defteri tutma yükümlülüğü

Madde 30 - Eski eser ticaretiyle uğraşanlar, ticarethanelerindeki eski eserleri, geliş gününde, basılı ve noterden onanmış envanter defterine geçirmek ve görevlilerin her arayışında o defteri ilgili eserle birlikte göstermek yükümlülüğündedir. Eski eserleri, ticarethane dışında bir yerde bulunduramazlar.

Gerekçe

Taslağımızda m. 30, şimdiki EEK m. 27 ve 30'u yansıtıyor; buraya eklenmesi düşünülebilecek şimdiki EEK m. 31 kuralının herhangi bir yasadaki varlığının hiçbir gereği ve anlamı olmadığı için o kurala taslağımızda yer verilmemiştir.

Taslağımızda m. 30, şimdiki EEK m. 27 ve 30 kurallarına göre öz yönünden bir tek değişiklik getiriyor :

Şimdiki kural (EEK m. 30) çerçevesinde, eski eser ticaretiyle uğraşan kişi, ikametgâhını ticarethane veya depo olarak gösterememektedir; bu, onun satılık eski eserlerini asıl ticarethanesinin dışında bir yerdedir diye iddia öne sürmesine, asıl ticarethanesine denetleme için gelen görevliye böyle bir beyanda bulunmasına engel olmak için düşünülmüş olmalı. Oysa, kişinin birden çok satış yeri (ticarethanesi) bulunması yasaklanmamıştır, onun için yasadaki kural pek anlam taşımamaktadır: kişi, ticarethanesi A adresinde bulunduğu halde B adresinde (ikametgâhından başka bir B adresinde) bugün dahi ikinci satış yeri açabilir ve açtığını EEMGM'ne bildirmesi zorun-

luluğunu hiçbir kural öngörmemektedir. Diğer yandan, şimdiki yasaklama, mantıksız ve gereksiz bir zorluğu doğurmakta, yâni kendi evinin bir bölümünü ticarethane olarak kullanabilecek yurtdaşın mutlaka ayrıca ticarethane tutması zorunluluğuna yol açmaktadır. Bu nedenlerle biz, taslakta, evin ya da bir bölümünün ticarethane olamayacağı kuralına yer vermedik.

d) Satılacak eski eseri devlete bildirme yükümlülüğü

Madde 31 - Gerek eski eser ticaretiyle uğraşanlar, gerek diğer kişiler, satmak istedikleri eski eserleri EEMGM'ne, bir müzeye bildirim yaparak, öncelikle önermek zorundadırlar.

EEMGM, bu eserleri, özel yönetmeliğine göre oluşturacağı uzmanlardan kurulu bir komisyonun belirleyeceği bedel üzerinden satın almaya yetkilidir.

Birinci fıkradaki yükümlülük yerine getirilmeksizin bir özel hukuk kişisine satış yapılması hâlinde, satıcı bir yıldan iki yıla kadar hapisle cezalandırılır. Şu kadar ki, sattığı malın, devlet eline geçmesinde kamu yararı bulunan bir eski eser olduğunu bilemeyecek kişiye ceza verilmez.

Gerekçe

Taslağımızda m. 31 f. I ve II'deki konu şimdi EEK m. 28 cümle 1 ve 2'de düzenlenmektedir. Biz, öz yönünden bir değişiklik önermeksizin, cümle 1'i f. I, cümle 2'yi f. II olarak, bize daha doğru görünen ifade biçimiyle aktardık. Gerçekten, örneğin, şimdiki metnin eski eser dedikten sonra bir de koleksiyondan söz etmesi gereksizdir; «tüzel ve özel kişi» demesi, metnin hukukçu kaleminden çıkmadığını kanıtlayan bir yanlışlıktır.

Şimdiki EEK m. 28 cümle 3'deki kuralın, eski eser satışıyla ilgisi olmadığı gibi zaten idare hukukunun ve ayniyat mevzuatının genel kuralları çerçevesinde uygulanabilecek bir çözümü yansıtmaktadır; dolayısıyla bu gereksiz cümleye bizim taslağımızda yer verilmemiştir.

Taslağımızda m. 31 f. III'de, yükümlülüğün yaptırımını belirtilmektedir. Bu konu şimdi EEK m. 50'nin kapsamı içindedir. O maddenin pek adaletsiz «toptancı» lığına daha önce değinmiştik (bkz. yukarıda m. 29 gerekçesi). Adaletsizlik, şimdiki konu bakımından da kendini gösteriyor: EEK m. 50'nin, örneğin, bir eski eseri yurt dışına kaçırma-ya verilecek cezanın aynısını, babadan kalma bir antika halıyı EEMGM'ne haber vermeden komşusuna satan kişi için de öngörmesi pek ağır bir haksızlıktır.

O nedenle biz, malın satışa çıkarıldığını EEMGM'ne bildirmemenin yaptırımını için daha hafif bir ceza önerdik ve buradaki ceza kuralıyla, taşınır eski eserin bulunduğunu devlete bildirmemenin cezasına ilişkin kural (taslağımızda m.5) arasında paralellik kurduk.

Hatta, burada sistemin daha da yumuşatılması gerekir. Çünkü, arazide çıkarılan bir eski eserin değerliliğini ve bunu devlete bildirmenin gerektiğini, ilkokul düzeyinde eğitim görmüş herkes anlayabileceği halde; bir kimse, kendi mülkiyetine şu ya da bu yoldan geçmiş bir taşınır malın, gerçekte, devleti ilgilendirecek, devlet eline geçmesinde kamu yararı bulunan bir nesne olduğunu, o yüzden, nesneyi satışa çıkardığında öncelikle devlete satış önerisi yapmak zorunda bulunduğunu, Üniversite bitirmiş de olsa, kolay kolay sezemez. İşte bu düşünceyle, ilkokul bitirmiş kimsenin mutlaka yasal yükümlülüğü biliyor sayılması anlamına gelen (taslağımızdaki) m. 5 f. III kuralını burada tekrarlamadık; ceza mahkemesini şimdiki konuda öyle bir fiksiyonla bağlamak istemedik.

IV. Kazı yapma, define arama

A. Kavramlar

Madde 32 - Bu yasa anlamında :

1. Kazı, bilimsel amaçlarla olsun olmasın, gerek geniş kapsamlı olarak gerek yalnız sondaj niteliğinde kalarak yürütülen, arazinin ya da bir arazi eklentisinin içinde gizli olabilecek eski eserleri aramak üzere yüzeyi açma çalışmasıdır.

2. Define arama, bilimsel amaçlarla olsun olmasın, gerek geniş kapsamlı olarak gerek yalnız sondaj niteliğinde kalarak yürütülen, arazinin ya da bir arazi eklentisinin içinde gizli olabilecek, eski eser niteliği taşıması olasılığı da bulunan, defineleri yahut hukuk gözünde define sayılmayan diğer değerli taşınır malları aramak üzere yüzeyi açma çalışmasıdır.

Gerek eski eser niteliği taşıdığı bilinen yahut sanılan bir malı bulmak amacıyla yürütülen define arama çalışması, gerek eski eser niteliği taşımadığı bilinen bir malı bulmak amacıyla yapılırsa da eski eser alanlarında yahut eski eserler içinde yürütülen define arama çalışması, kazı sayılır ve kazı ile ilgili kurallara bağlı olur.

Gerekçe

Şimdiki yasa, kazı ya da sondaj (kazı dedikten sonra bunun bir türü olan sondaj'ı ayrıca anmak gereksizdir) yapmaya ve define aramaya ilişkin kurallar getirmekle birlikte, bu kavramları tanımlamaz.

Biz, yasada tanımlamaların verilmesini yararlı gördük, bu amaçla taslağımızda m. 32 f. I'ı önerdik. Gerçekten, tanımlamaların yapılması, yasanın uygulanma alanını, kapsamını belirlemek bakımından esaslı değer taşır.

Taslağımızda m. 32 f. II ise, şimdi bile yasanın amacına bakılarak varlığının kabul edilmesi gereken bir ilkeyi yansıtıyor. Buna taslağımızda açıkça yer vermemiz, eski eser alanlarında define arama ruhsatı verilmeyeceğini belirten şimdiki EEK m. 46 f. I'ın yol açabileceği yanlış zannın tersine, eski eser alanlarında da, «kazı» konusuna ilişkin kurallar çerçevesinde olmak koşuluyla, define aranabileceğini vurgulamak içindir (bkz. EEH kitabımızda s. 146 No. 4/b).

B. Kazı

1. Devlet tekeli

a) İlke

Madde 33 - Kazı yapma yetkisi, EEMGM'nün tekelindedir.

Şu kadar ki, EEMGM, belli bir kazının bu yasa ve ilgili yönetmelik kuralları çerçevesinde yürütülmesi yetkisini, kazı izni vererek, üçüncü fıkrada yazılı kişilere, yine bu yasanın ve ilgili yönetmeliklerin getirdiği sınırlamalara bağlanmış olarak, devredebilir.

Kazı izni, bilimsel ve parasal yeteneği EEMGM'nce yeterli bulunacak tüzel kişilere verilir. Yabancı tüzel kişiye verilen iznin geçerlilik kazanması, o yıl için planlanan kazıya harcanacak giderlerin TC Merkez Bankasınca kabul edilecek döviz türünden olmak üzere bu bankaya yatırılması ile olur. MSB denetiminde bulunan arazide kazı yapmak üzere verilen iznin geçerlilik kazanması, ayrıca, o Bakanlıktan da izin alınmasıyla olur.

Gerekçe

Taslağımızdaki m. 33, şimdiki EEK m. 32'yi, m. 33 cümle 1'i, m. 34'ü yansıtıyor. Öz yönünden getirilmesi önerilen ayrılıklar şurada-
dır :

1. Şimdiki madde, sondaj ve kazı'nın yanı sıra, araştırma yapılmasını da izne bağlıyor. Kazı hatta sondaj niteliğinde sayılmayacak araştırma, olsa olsa, yüzey üstünde, göz gezdirmekle yahut manyetik bulucu (detektör) türünden araçlar kullanarak yapılan ve eski eserlerin varlığını saptamak amacı güden çalışmalarlardır. Oysa, böyle çalışmalar için de izin alınması gerekliliğini kabul etmenin biz anlam ve yararını görmedik. Şimdiki EEK m. 32 f. I ile m. 34, örneğin tarla

sahibinin kendi tarlasında «Acaba tarihsel çanak çömlek kırığı var mı?» diye yüzey üstüne bakınmasını bile yasaklamış, bu konuda ancak tüzel kişilerin Bakanlıktan izin alarak bakınma çalışması yapabileceğini kabul etmiş görünüştedir ki, böylesine kuralın yasadan çıkarılmasının yerinde olacağı pek açıktır.

Onun için biz, yüzey üstü araştırmalarını asla kazı çalışmasına benzetmedik, taslağımızdaki kuralı bu anlayışta getirmedi.

Kaldı ki, yüzey üstü araştırmasının şu ya da bu türünün eski eserlere zarar verebilecek nitelik taşıması halinde o belli tür araştırma zaten yasaklanmıştır, suçtur (EEK m. 5, 49; taslağımızda m. 11, 12) ve bu tür araştırmayı engellemek EEMGM'nün yetkisindedir (EEK m. 7 f. I, taslağımızda m. 13).

2. Kazı izninin Bakanlar Kurulu kararı ile verilmesine taslağımızda gerek görülmemiştir.

3. Yabancı tüzel kişinin kazı giderini döviz olarak getirmesi gereği şimdiki EEK'nda belirtilmiş değildir; bunu belirtmekte yarar görülmüştür.

4. Şimdiki EEK m.33 cümle 1'deki «MEB elemanları tarafından yapılacak araştırma, sondaj ve kazılar bu Bakanlığın iznine bağlıdır» kuralına yasada yer verilmesi gerekli görülmemiştir. Çünkü, yüzey üstü araştırmaları için herhangi bir makamdan izin alınması, genel olarak ve yukarıda açıklanan nedenlerle, yararsız, gereksizdir. Kazı ve o arada sondaj için MEB elemanlarının dahi kendi kendine işe kalkışamayacağı, kazı yapma yetkisinin EEMGM tekelinde bulunmasının zorunlu sonucudur.

5. Şimdiki EEK m. 34'e de, yine yukarıdaki gerekçelerle, taslağımızda yer verilmemiştir. Diğer yandan, bu madde, sanki taşınmaz eski eser bulunan arazilerin sahipleri, eski eser kazısı yapacak yetekte olmasalar bile, EEMGM'nden izin ve ayrıca GEEAYK'ndan onay alırlarsa kazı yapabilirlermiş yolunda bir deyiş kullanmaktadır ki, böyle bir maddeyi de yasadan çıkarmanın doğru olacağı açıktır.

6. Şimdiki EEK m. 32 f. II, iznin, «heyet ve kurumlara» verileceğini, ama ruhsatnamenin bunlarca gösterilecek uzmanlar adına düzenleneceğini; haklı sebep olmadıkça heyet ve kurumların, ruhsatname-deki temsilcilerini değiştiremeyeceğini bildirmektedir. Kazıyı yürütecek uzmanın temsilci diye anılması açıklıyor ki, «heyet veya kurum» deyişiyle kastedilen, tüzel kişilerdir. Çünkü ancak kişinin temsilcisi olur; tüzel kişiliği bulunmayan bir topluluğun kendi temsilcisi olmaz. Biz, taslağımızda açıkça «tüzel kişi» sözünü ettik.

b) İzinsiz kazıya girişmenin yaptırımı

Madde 34 - Eski eser çıkması olasılığının bulunduğu bir yerde izinsiz kazı yapanlar ve yaptırınlar iki yıldan beş yıla kadar ağır hapisle cezalandırılır. Suçu işleyen eski eserlerin korunmasında görevli kişilerdense, ceza bir kat arttırılır.

Kazı yüzünden herhangi bir eski esere zarar gelmişse, 12'nci maddedeki ceza ayrıca hükmolunur. Bu zarar, suçlulara ödetilir. Ödeme sorumluluğu zincirlemedir.

İzinsiz kazı sonucu bulunan eski eserin satışı nedeniyle ayrıca oluşabilecek suç yüzünden 31 inci maddenin üçüncü fıkrasındaki cezanın da hükmolunması gerekliliği saklıdır. Bu satış, mülkiyeti geçirmeyeceği ve alanın iyiniyeti korunmayacağı gibi, alan eski eserin kaçak kazı ile çıkarılmış olduğunu biliyorsa bu maddenin birinci fıkrasındaki ceza ile cezalandırılır.

İzinsiz kazı sonucu çıkarılmış olduğunu bildikleri bir eski eserin satışına aracılık veya yardım edenler de aynı ceza ile cezalandırılırlar.

Gerekçe

Konuyu şimdi EEK m. 51 düzenliyor. Taslağımızdaki maddenin getirilmesini önerdiği değişiklikler şunlardır :

1. «Eski eser çıkması olasılığının bulunduğu bir yerde» izinsiz kazı yapılması suç sayılmıştır. Şimdiki madde, bu sınırlamayı açıkça belirtmiş değildir ve hiçbir eski eserin bulunmadığı yerde izinsiz kazı yapan kişi dahi cezalandırılacakmış izlenimini uyandırmaktadır. Bu izlenim doğru değildir ve bunu Yargıtay da belirtmiştir (bkz. EEH kitabımızda s. 140 sonu).

2. Hapis cezası şimdikinin aynı kalmakla birlikte, «ve 5 000 liradan 10.000 liraya kadar ağır para cezası verilir» denmesine gerek görülmemiştir; bu kadar ağır bir hapis cezasının yanında para cezasına da hükmetmenin bir anlamı bulunmayacağı düşünülmüştür.

3. İzinsiz kazı yapanın yanı sıra yaptırının da cezalandırılacağı açıkça belirtilmiştir.

4. İzinsiz kazıda çıkan eski esere bedel ödenmeden devletçe el konabilmesi, eski eserin devlet malı olmasının zorunlu bir sonucudur; bu yüzden, onun ayrıca belirtilmesine gerek görülmemiştir.

5. İzinsiz kazıda eski eserlere zarar verilmişse suçlunun bundan dolayı ayrıca cezalandırılacağı açıkça belirtilmiştir.

6. Eski esere zarar verilmişse bunun tazmini sorumluluğunun zincirleme olduğu açıkça belirtilmiştir; bu çözüm, BK m. 50'deki ilkeye uygundur.

7. İzinsiz kazıda bulunan eski eserin satışı yüzünden, taslakta m. 31 f. III'deki suçun ayrıca oluşacağı açıkça belirtilmiştir. Bu satışın mülkiyeti geçirmeyeceği açıklanmıştır ve iyiniyetli olmayan aracı ile alıcının cezalandırılacağı kuralına yer verilmiştir. Gerek satanın, gerek alanın ve aracının cezalandırılması zaten şimdiki EEK m. 51'de de «Eski eser kaçakçılığı yapanlar veya eski eser kaçakçılığını teşvik edenlere» deyişinden çıkan sonuçlardır. Ancak, kaçakçılık deyiminin gümrük kaçakçılığı dışında neyi kastedtiği, hangi davranışları kapsamına aldığı belli olmadığından bizim taslağımızda «eski eser kaçakçılığı» ndan söz edilmemesi, daha açık seçik deyişler kullanılması yeğ tutulmuştur.

2. Kazının yönetimi

Madde 35 - EEMGM, kendi görevlilerince yapılacak kazıyı kimin yöneteceğini, kendisi belirler.

Bir tüzel kişinin izin alarak yürüteceği kazıyı kimin ya da kimlerin yöneteceği, izin başvurusunda açıklanır ve izin, o kişinin yahut kişilerin yetenekleri de göz önüne alınarak verilir. Yöneticinin yahut yöneticilerin adı, kazı yapma ruhsatnamesinde gösterilir.

İzin alan tüzel kişi, EEMGM'nce haklı görülecek bir nedene dayanmadıkça, kazı yöneticilerini değiştiremez.

İzin alan tüzel kişi, kazı yürütme yetkisini başkasına devredemeyeceği gibi, kazı yöneticileri de yönetimi başkasına bırakamaz.

Türkiyedeki yabancı elçilik ya da konsolosluk görevlileri ve diğer yabancı diplomatlar kazı yöneticisi olarak gösterilemez ve kazılarda yardımcı görevler dahi alamaz.

Aynı süre içinde başka bir kazının yönetiminde görev almış kişi, izin başvurusunda, kazı yöneticisi olarak gösterilemez.

Gerekçe

Konuyu şimdi, EEK m. 32.f. II cümle 3 ve 4, m. 35 cümle 1, m. 36, m. 45 düzenlemektedir. Taslağımızdaki m. 35, bunlara göre, yabancı diplomatın kazıda yardımcı görev dahi alamıyacağı kuralını eklemekten başka, herhangi bir kural değişikliği getirmiyor.

3. Kazının süresi

Madde 36 - EEMGM, kendi görevlilerince yapılacak kazının süresini kendisi belirler.

Tüzel kişilere kazı ruhsatnamesi, bir yıllık süre için verilir. Süre sonunda kazı yöneticisi bir ay içinde yazılı başvuruda bulunarak sürenin uzatılmasını isterse, yeniden ruhsatname çıkarmaya gerek olmaksızın, sürenin bir yıl uzatılmasına karar verilir. Bu kural, daha sonraki süre bitimlerinde de uygulanır.

Ruhsatname süresinin başlangıç günü, ruhsatnamede gösterilir. Kazı çalışmasının, yılın hangi günü başlayıp hangi gün biteceği de, ruhsatnameye yazılır.

Gerek kazı çalışmalarının belli süre içinde sürdürülmesi yönünden gerek genel olarak kazı çalışmasının gerekli ciddiyetle yürütülmesi yönünden ortaya çıkan aksaklıklar üzerine, EEMGM, ruhsatnameyi iptal yetkisini, süreyle bağlı olmaksızın, kullanabilir.

Gerekçe

Taslağımızda m. 36, şimdi EEK m. 37,38 ve 42'de düzenlenen konuya ilişkindir ve bu maddelere göre aşağıdaki değişiklikleri önermektedir :

1. Taslakta m. 36 f. I kuralının yasaya eklenmesi. Aslında bu kural, şimdi EEK'nda açıkça belirtilmiş olmamakla birlikte bugün de geçerli olan bir kuraldır.

2. Taslakta m. 36 f. II, öz yönünden, şimdiki EEK m. 38'in aynıdır, yalnız «izin süresinin sonunda kazı başkanı ... bildirdiği takdirde» demeyip, «Süre sonunda kazı yöneticisi bir ay içinde yazılı b a ş v u r u d a bulunarak ... isterse, ... k a r a r v e r i l i r» diyerek, süre uzamasının sırf bildirim üzerine kendiliğinden gerçekleşmiyeceğini belirtmekte; bir yandan da, süre sonunda hemen o gün bildirim yapılmazsa uzatma olanağı bulunmadığı görünüşünü engelleyecek biçimde, «Süre sonunda ... bir ay içinde» demektedir.

Süre uzamasının eski süre sonuna ekleneceği kendiliğinden anlaşılır.

3. Şimdiki EEK m. 37 kuralları, taslakta m. 36 f. III ve IV'de hayli değiştirilmiştir. Çünkü şimdiki madde, bir yıl içinde sanki her gün kazı yapılacakmış varsayımını benimsercesine, 6 ay gecikmenin yahut 2 ay ara vermenin ruhsatnameyi geçersizleştirme nedeni sayılacağını söylemektedir. Oysa, kazıların pek büyük çoğunluğu, kazı

mevsimi denen zamanda, yâni o bölgeye göre yağışsız geçen aylarda yahut bunun sadece bir bölümünde yapılır. Karşıt kavram (mefhum-u muhalif) yorumu yoluyla, 6 aya ulaşmayan gecikmenin ve 2 aya ulaşmayan ara vermenin kusur sayılmıyacağını belirtir görünüşteki kural, bu yönden, hiç gerçekçi değildir. Biz, konuyu taslakta m. 36 f. III ve IV'ün açıkladığı kurallarla düzenlemenin doğru olacağı inancındayız. Kaldı ki, EEK m. 42 kuralı da şimdi bile aynı doğrultudadır.

4. Kazı alanı araziye sahip olanların ya da araziyi kullananların yükümlülükleri ve hakları

Madde 37 - Kazı alanı araziye sahip olanlara ve araziyi kullananlara, orada kazı yapılacağı kazı başlangıcının en az üç ay öncesinden, kazı yöneticisi tarafından, yazı ile bildirilir. Bu bildirim, köy yahut mahalle muhtarına yapıldığı takdirde de o kişilere yapılmış sayılır. Bildirimin yapılmaması yahut geç yapılması, bu yüzden ortaya çıkacak zararın tazmini yükümlülüğüne yol açar, kazıyı engellemez.

Arazinin sahipleri ya da kullanıcıları, kazı yüzünden uğrayabilecekleri zararın önceden güvenle kestirilebilecek bölümünün kendilerine kazı başlangıcından önce ödenmesini isteyebilirler. Kazı sonunda gerçekleşen zararın fazlasını isteme hakları saklıdır. Bu hakları dolayısıyla açılacak davalar hukuk mahkemelerinde görülür. Taraf sıfatı kazı suhsatnamesi almış tüzel kişidedir; kazı yöneticisi de, onun, dava temsilciliğini üstlenmiş yetkili organlarından biri sayılır. Tebligat, kazı yöneticisine yapılır. Tebligat adresi, yabancı tüzel kişiler için, kazı yeridir. Orada tebliğin yapılabileceği kimse bulunmadığı takdirde, tebliğ, ilân yoluyla yapılır. Şu kadar ki, ilan metninin bir sureti, yabancı tüzel kişinin bilinen adresine posta ile taahhütlü olarak gönderilir.

Kazı alanı arazinin kamulaştırılması olanağı saklıdır. Kazı ruhsatnamesini alan tüzel kişi EEMGM'ne başvurarak kamulaştırma bedelini ödemeye hazır olduğunu bildirir ve belirlenecek bedeli EEMGM emrine yatırır, kamulaştırma işlemi, gecikmeksizin yapılır. Bu yoldan yapılan kamulaştırmadan sonra bedelin arttırılması davası açılırsa, gerek sorumluluk gerek davalı sıfatı, devlet adına, EEMGM'ne düşer.

Gerekçe

Taslağımızdaki m. 37, şimdi EEK m. 39'un belirttiği kuralları hemen hemen olduğu gibi, yalnız deyiş ayrılıklarıyla yansıttıktan başka, bunlara tamamlayıcı, kolaylaştırıcı bazı ekler de getiriyor. Bu arada :

1. Taslakta f. I'deki bildirme yükümlülüğü, yenidir.

2. Taslakta f. II'de bulunan, önceden belirlenebilecek zarar tutarının kazıdan önce ödenmesinin istenebileceği kuralı, şimdiki maddenin de özünde bulunmak ve şimdiki madde dahi bu yolda yorumlanmak gerekir (bkz. EEH kitabımızda s. 142 başı). Yine de, kuralın yasa da açıkça belirtilmesinde yarar gördük.

3. Aynı fıkrada, görevli mahkemeyi ve taraf sıfatının kime düşüğünü belirten kurallar şimdiki EEK m. 39'da yoktur. Biz, şimdiki Türk hukukunun genel ilkeleri çerçevesinde geçerli olacak kuralları buraya yansıttık; dolayısıyla taslağımız aslında bu yönden bir yenilik öneriyor değildir.

4. Kazıyı yürüten yahut yürütecek tüzel kişi bedelin karşılanmasını üstlenirse devletin kamulaştırma yapmasını zorunlu saydık, zaten şimdi de EEK m. 39'un «kamulaştırılabilir» demesine rağmen bu durumda kamulaştırma isteğinin reddi diye bir kararın çıkmıyacağı, çıkamıyacağı, çıkmaması gerektiği ortadadır. Buna karşılık, şimdiki maddenin, «... bedeli kazı sahiplerince ödenmek suretiyle kamulaştırılabilir» demesini, doğru bulmadık. Örneğin iki üç ay sürecek bir kazı için ruhsatname istemiş ve almış tüzel kişinin, «Biz kazı alanını şu kadar milyar lira karşılığında kamulaştırdık, bedelini öde» gibi bir bildirimle karşılaşmasının yerinde olamayacağı açıktır. O tüzel kişinin ancak kendi istekli çıkmışsa kamulaştırma bedelini üstlenmesinin beklenebileceği, sağlıklı bir hukuk düşüncesinin zorunlu sonucudur.

5. Taslakta f. II cümle 5,6,7'deki tebligatla ilgili kurallar, uygulamada nice kez görüldüğü üzere, tebliğ zorlukları yüzünden davanın sürüncemede kalmasını önlemek amacıyla önerilmiştir. Özellikle, yabancı tüzel kişiye kendi ülkesindeki merkezinde tebligat yaptırmanın Türkiyedeki davacı bakımından çıkarabileceği çok büyük zorluklara yer vermemek istenmektedir.

6. Taslakta f. III cümle 2, yabancı tüzel kişi bedelini ödemeyi üstlenip kazı alanının kamulaştırılmasını ister ve bu isteğine uyulursa, sonradan açılacak bir bedel arttırılması davasının da o tüzel kişiye yöneltilmesi gerektiği sanısını engellemek için önerilmektedir. Böyle bir dava, davacı lehine sonuçlandırılırsa, devletin, bedel farkını ödedikten sonra, söz konusu tüzel kişiye rücu etmek hakkı da olmayacaktır ve olmamalıdır. Çünkü o tüzel kişi, sadece, devletin takdir edip kendisine bildirdiği kamulaştırma bedeli tutarını ödemeyi üstlenmiştir, fazlasını değil; kaldı ki, devlet bedel takdirinde yanılmayıp haklı tutarı bildirseydi tüzel kişi belki de o tutarda bedelin ödenmesini üstlenemeyeceğini açıklayacaktı.

7. Şimdiki EEK m. 39'da son cümleyi, zaten EEK m. 12 ve taslağımızda m. 19'da belirtilen bir ilkeyi gereksiz yere tekrar ettiği için, taslağımızda m. 37'ye almadık.

5. Kazıda devlet denetimi

Madde 38 - Bir tüzel kişiye verilen kazı izni uyarınca yürütülen kazıları devlet adına denetlemek üzere, EEMGM'nce bir ya da birkaç görevli kazıda bulundurulur.

Görevlilerin seçilmesi, yetkilerinin kapsamı, kazı ruhsatnamesi almış tüzel kişi tarafından ulusal bir bankaya yatırılacak para ile karşılanacak görev giderlerinin türü ve her bir gider için ne tutarda ödeme yapılacağı, yönetmelikle belli edilir. Şu kadar ki, ödenecek gündeliğin tutarı, bütçe yasaları ile birinci derece devlet memuru için verilecek harcırah gündeliğini geçemez.

Gerekçe

Taslağımızda m. 38, şimdiki EEK m. 44 kuralını yansıtmaktadır. Öz yönünden değişiklikler şuradadır :

1. «Maliye ve Millî Eğitim Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak bir yönetmelikle» deyişine yer verilmemiştir. Çünkü, EEMGM artık MEB'na bağlı değildir ve bağlı olduğu Bakanlık sık sık değiştirilmektedir. Diğer yandan, yalnız malî konuları değil, görevlinin seçilmesi ve yetkilerinin kapsamı konularını da düzenleyecek bir yönetmeliğin hazırlanmasına Maliye Bakanlığının katılması gerekli sayılmamıştır.

2. EEK m. 44 f. II cümle 2'deki kuralı getirmektense, ödeme süresinin belirlenmesini de yönetmeliğe bırakmak doğru görülmüştür.

6. Kazı yerindeki eski eserlerin güvenliğinin sağlanması

Madde 39 - Kazı süresince, kazıda çıkmış eserlerin güvenliğini ya da, çıkabilecek eserler yönünden kazı alanının genel güvenliğini sağlamak, kazı yöneticisinin sorumluluğundadır. EEMGM'nün bu konuda sahip bulunduğu görev ve yetkiler saklıdır.

Kazı yöneticisinin yukarıda belirtilen sorumluluğunun gereği olarak özel bekçiler tutulması EEMGM'nce istendiği takdirde, kazı yöneticisi istenen sayıda özel bekçi görevlendirmek zorundadır. İşe alınmanın tamamlanması için, EEMGM'nün onayı gereklidir.

Kazı yeri özel bekçileri, EEMGM tarafından sağlanan tek tip üniformayı giyerler. Görevlerini yerine getirmeleri ya da kötüye kullanmaları açısından, devlet memurları için geçerli ceza sorumluluğu ku-

ralları onlara uygulanacağı gibi; devlet memurlarına karşı suç işleyenlere ilişkin ceza sorumluluğu kuralları da, onlara karşı suç işleyenlere uygulanır.

Özel bekçi, kazıda çıkmış eserlerin, ileride çıkabilecek eserler yönünden kazı alanının, kazı yerinde bulunan her türlü malın güvenliğini sağlama açısından tıpkı devlet bekçilerinin görevleriyle görevlidir ve onların yetkisine sahiptir. Bu açıdan, kazıda devlet denetimi yürüten görevliler, kazı yeri özel bekçisini de denetlerler.

Gerekçe

Kazı yeri özel bekçileri konusuna, şimdiki EEK m. 41 değiniyor. Ancak, taslağımızdaki madde, EEK m. 41'den hayli farklıdır. Şöyle ki:

1. EEK m. 41, bekçinin statüsüne hiç değinmemekte; yalnız onun ücret ve masrafları ile, kazı yerinin eski haline getirilmesi giderlerinin, ayrıca kazı sırasında herhangi bir zarar meydana gelirse bunun tazmini giderinin, kazı ruhsatnamesi alacak ya da uzatacak tüzel kişinin peşin yatıracağı paradan, EEMGM'nce ödeneceğini söylemektedir.

Biz, tüzel kişinin para yatırma yükümlülüğünü burada belirtmeye gerek görmedik. Çünkü, tüzel kişi yabancı ise, kazı giderlerini hem de döviz olarak TC Merkez Bankasına yatırması gereği taslağımızda m. 33'de belirtilmiştir. Buna karşılık, Türk tüzel kişisine, tüm giderleri bankaya yatırmak yükümlülüğü yüklemek bize yerinde görünmemiştir, çünkü zaten tüzel kişinin parasal gücü gerek şimdiki EEK m. 32 f. II çerçevesinde, gerek taslağımızdaki m. 33 f. III çerçevesinde, izin verme aşamasında, araştırılacaktır. Hele, tüzel kişinin giderleri peşin yatırma yükümlülüğünün kapsamına, «herhangi bir zarar meydana gelirse tazmini için lüzumlu masraflar» kaleminin de eklenmesi bize pek haksız, pek caydırıcı görünmüştür.

2. Taslakta m. 39 f. I ve II kuralları, şimdiki EEK m. 41 içinde gizli olarak var sayılabilir. Son iki fıkranın getirdikleri ise, yeni birer kural olarak, tarafımızdan önerilmektedir.

7. Buluntuların kime verileceği

Madde 40 - Kazıda bulunan taşınır eski eserler, kazı çalışmasının sonunda; ya da, EEMGM gerekli görürse daha önce, onun bildirim üzerine; kazıdaki devlet denetimi görevlisine teslim edilir. EEMGM gerek bunların, gerek daha önce bulunmuş olup kendi elinde duran taşınır eski eserlerin, bir Türk yüksek öğretim kurumuna ya da ilgili diğer bir Türk bilim kurumuna bırakılmasını, kurumun isteği üzerine, karara bağlayabilir.

Kazıyı yürüten, bir Türk bilim kurumu idiyse, sırf bu yüzden buluntuların ona bırakılması zorunlu değildir.

Gerekçe

Taslağımızdaki m. 40, şimdiki EEK m. 33 cümle 2 ve 3'ün karşılığıdır. İfadesi değişik olmakla birlikte, öz yönünden bir değişiklik önerisi getirmemektedir. Şimdiki maddenin yalnız fosiller ve iskeletler Türk bilim kurumlarına verilebilecekmiş gibi ifade kullanmasını da, karşıt kavrama (mefhum-u muhalif'e) bakıp diğer buluntuların verilemeyeceği sonucuna varmak için bağlayıcı yahut yeterli saymıyoruz, çünkü böyle bir ayırımın mantığı yoktur.

8. Buluntular üzerinde yayın tekeli

Madde 41 - Kazı buluntusu taşınır ya da taşınmaz eski eserler üzerinde yayın hakkı, kazı yöneticisinin tekelindedir. Bu hakkın başkasına devrine ilişkin sözleşmeler geçerlidir.

Kazı yöneticisi her kazı mevsimi sonunda, kazının bitiminden sonraki bir ay içinde, kazı çalışmalarını açıklayan ve buluntular üzerine bilgi veren bir raporu, EEMGM'ne sunmakla yükümlüdür. Bu raporu ya da aynı içerikte başka bir bilimsel yazıyı, kazı çalışmalarının bitiminden başlayarak iki yıl içinde yayınlamayan yöneticinin yayın hakkı tekeli düşer. Yayın hakkı tekeli, raporun ya da aynı içerikte başka bir bilimsel yazının iki yıllık süre içinde yayınlanmasıyla da sona ermiş olur.

Kazı çalışmalarının anlam ve önemini, buluntuların niteliğini yeterince belirlemek kazı çalışmalarının bitiminde henüz olanaklı değilse, kazı yöneticisi, kazının bitiminden sonraki bir ay içinde ön-rapor sunar; ayrıntılı raporunu kazı bitiminden sonraki iki yıl içinde EEMGM'ne ulaştırmak zorundadır. Yayınlamak, ulaştırmak yerine geçer.

Belli süreler içinde rapor sunma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, bir daha kazı yöneticisi olarak görevlendirilemez.

Gerekçe

Taslağımızdaki m. 41, şimdiki EEK m. 40 kuralına geniş ölçüde uyuyor. Değişiklikler şuradadır :

1. Ancak izin (ruhsatname) alınarak yapılan kazının yöneticisinin yayın hakkı tekeli bulunduğu kendiliğinden anlaşılır sayılmış ve bunun belirtilmesine gerek görülmemiştir. Keza, «Fikir ve sanat eserleri kanunu hükümleri dairesinde» demenin anlamı ve gereği görülmemiştir.

2. Tekel hakkı sahibi olarak «fiilen idare edenler» değil, kazı yöneticisi gösterilmiştir. Çünkü gerek şimdiki yasada gerek bizim taslağımızda, yöneticinin fiili yönetimi başkasına bırakmak yetkisi tanınmamıştır.

3. «Her mevsim sonunda» deyişi, sanki kazının bittiği gün hemen rapor verilmesi zorunluymuş anlamını taşımaktadır. Taslağımızda, «kazının bitiminden sonraki bir ay içinde» açıklamasının yapılması doğru görülmüştür.

4. Ön raporun ne zaman EEMGM'ne sunulacağını belirten şimdiki EEK m. 40, son raporun hangi süre içinde yayınlanması gerektiğini bildiriyor ama, hangi süre içinde EEMGM'ne verilmesi gerektiğini bildirmiyor; hatta, kısa rapordan sonra ayrıntılı bir ön rapor sunmasının gerektiğini de bildirmiyor. Diğer yandan, şimdiki madde, son rapor derken, birkaç mevsim sürebilecek kazılar sona erince bütün kazı mevsimlerindeki çalışmaların genel değerlendirilmesini yapan raporu kasteder gibidir.

Oysa, uygulamada, kazı yöneticisi çoğu zaman pek kısa bir ön rapor sunuyor. Onu, böyle bir iki sayfalık bir rapor sunmakla, rapor sunma yükümlülüğünü yerine getirmiş saymak, işin ciddiyetiyle bağdaşmaz; öyleyse, kısa rapor verenin hiç değilse bir süre sonra ayrıntılı rapor sunmasını istemek ve o süreyi yasada belirtmek gerekir. Taslağımızda böyle yapılmıştır.

5. Şimdiki EEK m. 40, yayın hakkı tekelinin, hak sahibi hakkını yasanın belirlediği süre içinde kullanmazsa MEB'na (EEMGM'nün bağlı olduğu Bakanlığa) geçeceğini söylüyor. Bunun hiçbir haklı nedeni yoktur ve yayın tekelinin düşeceği belirtilmekle yetinilmelidir. Gerçekten, kazı yöneticisi yayında bulunmazsa yayın tekelini Bakanlığa geçer demek, artık sonsuza kadar, Bakanlık dışında hiç kimse, hatta Bakanlık ve özellikle EEMGM örgütü içinde Bakanlık üst yönetiminden izin almamış hiç kimse, o yeni buluntular üzerine yayın yapamaz demektir. Başlangıçta kazı yöneticisine yayın hakkı tanımının pek haklı bir mantığı var ise de (bu konuda bkz. EEH kitabımızda s. 145 başı) onun bu tekel hakkını kullanmaması üzerine Bakanlık yayın tekeline sahip olur demenin kesinlikle mantığı ve haklı yanı yoktur. Bu yüzden, taslağımızda, kazı yöneticisi yayın tekeli süresi içinde kullanmazsa bu tekelin düşeceği belirtilmiştir.

6. Kazı yöneticisi, buluntular üzerinde yayın yaptıktan sonra artık başka kişilerin de aynı konuda yayın yapabilecekleri kendiliğinden anlaşılır. Şimdiki EEK m. 40 bunu belirtmemiştir ve yayın hakkı tekelinin sonsuza kadar süreceği gibi bir anlayışa, hiç değilse bu ko-

nuda duraksamaya yol açabilecektir. Biz, bunu önlemek için taslağımızda m. 41 f. II cümle 3'ü getirdik.

9. Taşınmaz kazı tesislerinin devlete bırakılması

Madde 42 - Kazı sırasında kazı yerinde yahut yakınında, kazıyı yürüten tüzel kişi adına yaptırılan yahut satın alınan depo, lojman gibi, kazı çalışmasının yürütülmesine yardımcı taşınmaz tesisler, arazi kimin mülkiyetinde olursa olsun, devletin hüküm ve tasarrufundadır.

Kazıyı yürüten tüzel kişi, bunların devlete kalmasının karşılığı olarak herhangi bir bedel isteyemez.

Aynı tüzel kişi, daha sonraki kazı mevsimlerinde de aynı yerde kazı yürüttüğü takdirde, ayrıca devletten izin almaya gereksizdir, bu tesislerden yararlanır. Bu kural dışında, tesislerin kullanış biçimine ilişkin karar verme yetkisi EEMGM'ndedir.

Gerekçe

Taslağımızda m. 42, şimdiki EEK m. 43'e uyuyor ve öz yönünden değişiklik önermiyor. Yalnız, «... devrolunur» sözü, bizim hukukumuzda bir yapı araziden ayrı olarak mülkiyet geçişine konu olamayacağı için, hem arazinin hem de yapının devrini gerektirecektir; oysa, tesisin kurulduğu arazinin de devlet mülkiyetine geçeceği yolunda kural getirmek fazla ağır ve caydırıcı olur. Bu nedenle biz, «... tesisler, arazi kimin mülkiyetinde olursa olsun, devletin hüküm ve tasarrufundadır» diyerek, arazinin devri gerekmiyeceğini belirten kural getirmekte yarar gördük.

C. Define arama

1. İzin alma zorunluluğu ve yaptırımı

Madde 43 - Define arama, eski eser niteliği taşıması olasılığı da bulunan taşınır değerli malları ortaya çıkarmak amacıyla yapıldığında, önceden EEMGM'nün iznini almak ve aramayı yaparken ya da yaptıktan sonra, bu yasanın getirdiği yükümlülöklere uymak, zorunludur.

32 nci maddenin son fıkrası hükmü saklıdır.

Diğer hallerde define arama çalışması ile bunun sonuçları, hukukun genel kurallarına bağlıdır.

Bu yasaya göre define arama izni alınması gereken durumlarda buna uymayan kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Herhangi bir eski esere zarar vermiş olduğu takdirde hakkında 12 nci madde uygulanır.

Gerekçe

Şimdiki yasada, define aramasıyla ilgili iki madde vardır (EEK m. 46 ile 52). Konunun taslağımızda m. 43'de düzenlenen bölümünde, taslağımız, şu kural değişikliklerini önermektedir :

1. Gerek eski eser niteliği taşıdığı bilinen yahut sanılan bir malı ya da mallar topluluğunu (örnek : Alkibides'in Paktye/Bolayır yakınlarındaki konağında İÖ 405'de kaçma öncesinde o yörede gizlediği hazineleri, değerli malları. Bilgi kaynağı : Ploutarkhos, Alkibiades'in Yaşamı, 37) bulmak amacıyla yürütülen define arama çalışması; gerek eski eser niteliği taşımadığı bilinen bir malı (örnek : bir küp dolusu Reşat altını) bulmak amacıyla da, eski eser alanlarında yahut eski eserlerin içinde yürütülen define arama çalışması, taslağımızda m. 32 f. II'de önerdiğimiz kurala göre, kazı sayılır ve kazılarla ilgili kurallara bağlı olur. Bu, aslında şimdi de yasanın amaçlarına bakılarak varlığı kabul edilmesi gereken bir kuraldır.

Yukarıda söylenen çeşit define araştırmasının yapılması için, define aramak izninin alınması ne gerekir ne de yeterli olur. Define aramak izni, olsa olsa diğer çeşit define araştırmalarında zorunludur. İşte, taslağımızın önerdiği en önemli yenilik buradadır: diğer çeşit define araştırmalarının dahi hepsi için değil, sadece bazıları için define arama iznine gerek görmesindedir. Görüşümüzce, kişi, eski eser alanlarının veya belli bir eski eserin dışında define aramak için kazı, duvar sökme gibi yüzey açma çalışmaları yapmak istiyorsa, ancak o çalışmayla bulmak istediği malın ya da malların eski eser niteliğinde çıkması beklenebilecek ise, işte yalnız bu durumda, kişi EEMGM'nden define arama izni almak, devlet denetiminde araştırma yürütmek zorundadır. Öyle bir olasılık yoksa, örneğin sıradan bir zeytinlikte Çakırcalı'nın gömdüğü bir teneke Reşat altını aramak için, EEMGM'nden izin alınması gerekmez, çünkü konunun eski eserlerle ilgisi yoktur.

Bulunabilecek o çeşit bir definede devletin almak istediği pay ya da vergiyi sağlama bağlamak düşünülecekse, buna ilişkin bir yasa kuralı kuşkusuz getirilebilir, ama o kuralın yeri EEK olamaz, olmalıdır.

2. Önerdiğimiz ayırımın, özellikle izinsiz kazı yapan yurtdaşın ceza sorumluluğu açısından çok büyük pratik önemi vardır. Eski eser niteliğinde olmayan malı yahut malları bulmak amacıyla yapılan yüzey açma çalışması EEMGM'nden izin alma zorunluluğu dışında bırakılınca, o izni almadan kazı yapan, duvar yıkan yurtdaş ceza sorumluluğu altında olmayacaktır.

3. EEK uyarınca define arama izni alması gerekirken bunu almadan kazı vb. çalışma yürüten kişi, şimdiki EEK m. 52'ye göre, 2 yıldan 5 yıla kadar hapis, 5.000 liradan 10.000 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Biz, ağır yahut oldukça ağır bir hapis cezasının yanı sıra para cezasının da yüklenmesinde anlam ve yarar görmedik.

Diğer yandan, izinsiz define kazısı yapana, tıpkı bir eski eseri zarara uğratan, örneğin parça parça eden kişiye verilecek cezanın verilmesini de pek fazla ağır ve adaletsiz saydık. Bu nedenle, ceza olarak, «bir yıldan iki yıla kadar hapis» önerdik.

«Bu arama ile devlete verdikleri zarar ve ziyan kendilerine ödenir» demedik, çünkü bu ilke zaten hukukun genel kurallarından çıkar. Bunun duraksama götüreceği, önceden sezilemeyecek yanı olmadığından burada belirtilmesinin hiçbir yararı yoktur. Buna karşılık, izinsiz define araştırması yapan ayrıca eski esere zarar vermişse onun hem EEK m. 52'deki cezayı, hem de eski esere zarar vermenin cezasını göreceği yasa da açıklanmamıştır ve işte bu konu duraksamaya yol açabilir. Onun için biz, taslağımızda m. 42 f. IV cümle 2'yi getirdik.

2. Define araması yapılacak araziye sahip olanların ya da bu araziye kullananların yükümlülükleri ve hakları

Madde 44 - Araziye sahip olanlar ya da araziye kullananlar, EEMGM'nden izin alarak arazide yahut arazinin yapı ve benzeri eklentisinde define arama çalışması yürütecek kişiye izin vermek ve kolaylık göstermek yükümlülüğündedirler. Zorluk çıkarılması hâlinde, araştırmayı denetleyecek EEMGM görevlisinin başvurusu üzerine, devletin kolluk gücü zorluğu giderir.

37 nci maddenin birinci fıkrası ile, ikinci fıkranın ilk üç cümlesi burada da uygulanır. Şu kadar ki, birinci fıkranın öngördüğü bildirim zamanı, define araması çalışmalarının başlamasından en çok bir ay öncesine kadardır.

Gerekçe

Bu konuyu düzenleyen bir kural şimdiki yasa da yoktur.

Bizim taslağımızın sisteminde, define araştırması denirken yalnız eski eser buluntusu vermek olasılığı bulunan araştırmalar kasdedildiği için; arazi sahibinin ya da kullanıcısının araştırmaya zorluk çıkarmama yükümlülüğünü yasanın benimsemesi haklıdır. Buna

karşılık, bizim taslağımız sisteminde EEK kapsamına girmeyecek olan bir define araması yapılacaksa, arazi sahibinin ya da kullanıcısının izin vermek zorunda olup olmadığı bir medenî hukuk sorundur ve medenî hukuk kurallarına göre belirlenir : Arazideki (eski eser niteliği taşımayan) define, MK m. 696 uyarınca, onu kim bulursa bulsun, «içine gömüldüğü veya saklandığı gayrimenkul veya menkulün sahibinin mülkü olur. Defineyi keşfeden, kıymetinin yarısını tecavüz etmemek üzere hakkaniyete muvafık bir ikramiye talep edebilir»; böyle olunca, açıktır ki, arazide define bulunduğunu sanan hatta bilen bir kimsenin, arazi sahibini, orada kazı yapmaya yahut yaptırmaya ya da kendisinin yapacağı kazı için izin vermeğe zorlamak konusunda hiçbir yasal dayanağı bulunmamaktadır.

EEK'nun kapsamına giren define aramalarına arazi sahibi ya da kullanıcının izin vermesi yükümlülüğü kabul edilince, o kişilerin zarara uğramaması için EEK'nda yasal önlemler belirlemek gereği de ortaya çıkar. Biz bu amaçla taslağımızda m. 43 f. II'yi öneriyoruz.

3. Define arama çalışmalarında devlet denetimi

Madde 45 - Define arama izni uyarınca yürütülen çalışmayı, devlet adına denetlemek üzere, EEMGM'nce bir ya da birkaç görevli çalışma yerinde bulundurulur.

Görevlilerin seçilmesi, yetkilerinin kapsamı, define arama izni almış kişi tarafından ulusal bir bankaya yatırılacak para ile karşılanacak görev giderlerinin türü ve her bir gider için ne tutarda ödeme yapılacağı yönetmelikle belli edilir. Şu kadar ki, ödenecek gündeliğin tutarı, bütçe yasaları ile birinci derece devlet memuru için verilecek harcırah gündeliğini geçemez.

Gerekçe

Şimdiki yasada bu konuya, EEK m. 46 f. II cümle 2, f. III ve IV değiniyor. Biz taslağımızdaki m. 38 ile paralellik kurduk. Bu yüzden, taslağımızdaki m. 38'in gerekçesinde belirttiklerimiz burada da geçerlidir. Ayrıca açıklamamız gerekenler de şunlardır :

1. EEK m. 46 f. I cümle 2'ye göre, define araştırması, «İçişleri, Maliye ve Millî Eğitim Bakanlığının birer temsilcisinden kurulu komisyon önünde yapılır». Biz, en önemli bir bilimsel kazıda yalnız EEMGM'nün bir tek temsilcisi bulundurulabilecek iken belki de pek ciddiyet yoksulu bir define çukuru kazısının devlet adına bu kadar kalabalık tarafından izlenmesini hiç gerekli saymadık. Bulunması zorunlu kişi, yalnız EEMGM'nün bir (veya, EEMGM gerekli görürse,

birkaç) görevlisi olmalıdır. Kuşkusuz, olayın somut özellikleri yüzünden gerekli olursa, o devlet görevlisi, kolluk gücünden yardım isteyebilir.

2. Define aramak isteyenlere aynı süre içinde birden fazla yerde araştırma izni verilmemesinde de (şimdiki EEK m. 46 f. II cümle 1) bir mantık ve yarar görmedik, bu kuralı taslağımıza almadık. Buna karşılık, define arama izninin başkasına devredilemeyeceği, genellikle izin ve ruhsatların başkasına devredilemeyeceği yolundaki idare hukuku genel kuralından çıkar. EEK m. 46 f. II cümle 2'nin ilk yarımını da bu nedenle taslağımıza almadık. Aynı cümlenin ikinci yarımında «... bu iş için başkası tevkil olunamaz» diyor. Bu kurala da yer vermemeyi doğru bulduk. Çünkü gerek şimdiki yasada, gerek bizim taslağımızda, define araması izni isteyenlere bu iznin verilmesi için onun bilimsel kazılar yapacak yetenekte, hatta şu yahut bu öğrenim düzeyinde olması aranmamıştır; keza, o kişinin kazı çalışması başında bizzat bulunup işleri kendisinin yönetmesi aranmamıştır. Öyleyse, define arama izni alan (belki de kara câhil) yurtdaşın, işin yürütülmesi için örneğin bir arkeolog ya da bir mimarı görevlendirmesi yasaklanmak değil, tersine alkışlanmak gerekir.

4. Buluntu çıkarsa bununla ilgili olarak doğacak haklar

a) Eski eser niteliğinde buluntu bakımından

Madde 46 - Define arama çalışması sonucunda çıkacak, bu yasa anlamında eski eser niteliğindeki taşınır mal bakımından 40 ıncı madde uygulanır.

Arama izni alarak bu malın bulunmasını sağlayan kişi ve ayrıca, malın bulunduğu yer özel mülkiyette idiyse sahibi, Medenî Kanununun 697 nci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde, kendilerine ödül verilmesini isteyebilirler. Verilecek ödülün tutarı, özel bir yönetmelikle düzenlenir.

Gerekçe

Şimdi, bu konuyu, EEK m. 46 f. III düzenlemiyor ve bir yönetmeliğe yollama yapmakla yetiniyor. Sözü edilen, pek çok yanlışlığı, sakıncası, sakatlığı olan (bkz. EEH kitabımızda s. 145-149) «Define araştırılması ile ilgili yönetmelik»'tir.

Biz, taslağımızda, şimdi de yürürlükte bulunan hukuk kurallarının gerektirdiği çözümleri yansıttık, bunlara göre bir değişiklik önermedik.

b) Eski eser niteliğinde olmayan define bakımından

Madde 47 - Define araştırması sonucunda çıkacak, Medeni Kanununun 696 ncı maddesi anlamında define niteliği taşıyan ve ayrıca eski eser niteliği olmayan mallar bakımından, o maddedeki kural geçerlidir.

Gerekçe

Taslakta önerdiğimiz, Medeni Kanununun o maddesinin zorunlu sonucudur. Değişik bir kural getirmek, o maddeyi kaldırmak demektir. Yukarıda adını andığımız yönetmelik, hukukçularca hazırlanmadığından ve Medeni Kanundaki o maddenin varlığını bilmediğinden, yasaya (Medeni Kanuna) ters düşen birçok kural içermektedir (bkz. EEH kitabımızda s. 147-149'da No. 5).

c) Eski eser niteliğinde olmadığı gibi define niteliği de taşımayan buluntu bakımından

Madde 48 - Define araştırması sonucunda, eski eser niteliğinde olmadığı gibi define niteliği de olmayan taşınır mallar bulunduğu, Medeni Kanununun ihraz ve lükata ile ilgili kuralları uygulanır.

Gerekçe

Önerdiğimiz madde, define arama ruhsatı almış ve pek çok gidere katlanarak malı bulmuş kişinin Medeni Kanun kurallarıyla hak verilenden fazlasını isteyebilip isteyemeyeceği duraksamasını gidermek amacını güdüyor ve Medeni Kanun kurallarının burada da geçerliliğini vurguluyor.

V. Son maddeler

A.Kaldırılan yasalar

Madde 49 - 28. 2. 1960 günlü, 7463 sayılı «Hususi şahıslara ait eski eserlerle tarihi âbidelerin istimlâki hakkında kanun», 25. 4. 1973 günlü, 1710 sayılı «Eski Eserler Kanunu» ve bu yasaların değiştirilmesine ilişkin yasalar yürürlükten kaldırılmıştır.

Gerekçe

1710 sayılı yasanın kaldırıldığının belirtilmesi doğaldır, çünkü taslakla önerdiğimiz yasa onun yerini alıyor. 7463 sayılı yasanın kaldırıldığının belirtilmesi nedeni için bkz. yukarıda madde 20 gerekçesinde No. 2. Birçok yasada yapıldığının tersine, «... ve diğer kanunla-

rın bu kanuna aykırı hükümleri kaldırılmıştır» demeye gerek görülmemiştir, çünkü bu zaten yeni yasanın yürürlüğe girmesiyle zorunlu olarak gerçekleşen bir sonuçtur; her yeni kural, kendisine aykırı düşen eski kuralı yürürlükten kaldırır.

B. Yürütme görevlisi

Madde 50 - Bu yasanın yürütülmesini Bakanlar Kurulu sağlar.

C. Yürürlüğe giriş günü

Madde 51 - Bu yasa, Resmi Gazete ile yayınlandığı gün yürürlüğe girer.